

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 1

София, четвъртък, 29 октомврий

1931 г.

1. заседание

Срѣда, 28 октомврий 1931 година.

(Открито отъ подпредседателя Н. Захариевъ въ 16 ч. и 28 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.		Стр.
Указъ № 4 отъ 18 октомврий 1931 г. за свикване XXIII-то обикновено Народно събрание на първа редовна сесия на 28 с. м. (Прочитане отъ м-ръ-председателя Н. Мушановъ)	3	1. Асенъ Болджиевъ, Петко Стоевъ, Атанасъ Неновъ, Тодоръ Куцаровъ и Стаматъ Ивановъ	4
Сесия — откриване. Откриване първата редовна сесия на XXIII-то обикновено Народно събрание отъ м-ръ-председателя Н. Мушановъ по пълномощие отъ Негово Величество Царя	3	2. Петко Напетовъ	10
Отпуски, разрешени на нарсдни представители	4	II. Изключване за три заседания народния представител Никола Дойчиновъ за обида на председателството	5
Случки.		Проектоотговоръ на тронното слово (Първо четене — речъ на м-ръ-председателя Н. Мушановъ. Приемане отговора на тронното слово на първо и второ четене)	5
I. Изключване по за три дни за нарушение реда въ Събранието народнитѣ представители:		Дневенъ редъ за следващото заседание	19

(Въ 16 ч. 38 м. министъръ-председателъ г. Н. Мушановъ става правъ заедно съ всички министри, посрѣщанатъ съ ржкоплѣскания отъ мнозинството. Става председателствуващиятъ г. Никола Захариевъ, секретарьтъ В. Мариновъ и всички народни представители, безъ тѣзи отъ работническата група)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: (Чете)

„У К А З Ъ
№ 4

Ние Борисъ III

Съ Божия милость и народната воля
Царъ на българитѣ

По предложението на нашия председател на Министерския съветъ и министъръ на външнитѣ работи и на изповѣданията, представено намъ съ доклада му отъ 18 октомврий 1931 г. подъ № 1069, на основание чл. чл. 127 и 128 отъ конституцията и съгласно решението на Министерския съветъ отъ 17 октомврий 1931 г.,

Постановихме и постановяваме:

I. Да се свика XXIII-то обикновено Народно събрание на първа редовна сесия за 28 октомврий 1931 г., въ София.

II. Изпълнението на настоящия указъ възлагаме на нашия председател на Министерския съветъ и министъръ на външнитѣ работи и на изповѣданията.

Издаденъ въ София на 18 октомврий 1931 г.

Борисъ III

Председателъ на Министерския съветъ и министъръ на външнитѣ работи и на изповѣданията:

Н. Мушановъ."

Този указъ е публикуванъ на 26 октомврий 1931 г. въ брой 170 на „Държавенъ вестникъ“. (Чете)

„На основание чл. 130 отъ конституцията, упълномощавамъ Ви да откриете отъ мое име първата редовна сесия на двадесетъ и третото обикновено Народно събрание.

София, 18 октомврий 1931 г.

Борисъ III.

До председателя на Министерския съветъ, министъръ на външнитѣ работи и на изповѣданията Никола Мушановъ“.

Обявявамъ първата редовна сесия на XXIII-то обикновено Народно събрание за открита. (Ржкоплѣскания)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Откривамъ първото заседание на първата редовна сесия.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Ангеловъ Иванъ, Аневъ Василь, Атанасовъ Русевъ, Бешковъ д-ръ Иванъ, Бойчиновъ Михайлъ, Бончевъ Тодоръ, Боядижевъ Стефанъ, Василевъ Григоръ, Василевъ Ради, Велчевъ Иванъ, Ганевъ Георги, Геневъ Георги, Георгиевъ Георги, Георгиевъ Павелъ, Георгиевъ Стойчо, Говедаровъ Георги, Данайловъ Георги, Дековъ Петко, Деневъ Андрей, Джанкардашлийски Димитъръ, Димитровъ д-ръ Димитъръ, Дичевъ Петко, Думановъ д-ръ Никола, Желябовъ Жеко, п. Захариевъ Захари, Илиевъ Илия, Илиевъ Стойко, Казанаклиевъ Георги, Каназирски Георги, Кафеджийски Георги, Кировъ Стаматъ, Колевъ

Петко Пеневъ, Костадиновъ Костадинъ, Кънчевъ Теодоси, Кършовски Крумъ, Лоловъ Сава, Ляпчевъ Андрей, Маджаровъ Рашко, Марчевъ Никола, Мечкарски Тончо, Милановъ д-ръ Кънчо, Милевъ Мило, Мирски Христо, Митковъ Сеферинъ, Митовъ Генко, Мошановъ Стойчо, Мустафовъ Али, Напетовъ Петко, Нейковъ Димитъръ, Нейчевъ Адамъ, Омарчевски Стоянъ, х. Петковъ х. Георги, Пиронковъ Александъръ, Поповъ Никола, Поповъ Стефанъ, Рашковъ Христо, Родевъ Христо, Русиновъ Костадинъ, Савовъ Сава, Сакъзовъ Янко, Сапунджиевъ Никола, Свиначевъ Добри, Сидеровъ Коста, Славовъ Кирилъ, Стамболиевъ Никола, Статевъ Христо, Стойновъ Иванъ, Такевъ д-ръ Владимиръ, Таслаковъ Цвѣтко, Тахировъ Хафузъ Юсеинъ, Тодоровъ Димитъръ, Тодоровъ Иванъ, Тошевъ Никола, Тошевъ Сава, Фенерковъ Петъръ, Хайруловъ молла-Юсеинъ, Христовъ Трайко, Цанковъ Александъръ, Цановъ Стефанъ, Чернооковъ Георги, Чирпанлиевъ д-ръ Никола, Шидерски Едрю, Шонговъ Георги, Куцаровъ Тодоръ и Якимовъ Тодоръ)

Постъпили сж заявления за отпускъ и бюрото на Камарата е разрешило такъвъ на следнитъ г. г. народни представители:

На г. Георги Шонговъ — 2 дена;
 На г. Димитъръ Джанкардашлийски — 1 день;
 На г. Михаилъ Бойчиновъ — 1 день;
 На г. Тодоръ Бончевъ — 1 день;
 На г. Митю Станевъ — 1 день;
 На г. Лазаръ Станевъ — 4 дни;
 На г. Димитъръ Дрънски — 1 день;
 На г. Стойко Илиевъ — 1 день;
 На г. Александъръ Христовъ — 1 день;
 На г. Едрю Шидерски — 1 день и
 На г. Никола Тошевъ — 1 день.

Пристъпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ: първо четене проектоотговора на тронното слово — отговоръ на г. г. министритъ.

М. Станевъ (раб): Преди дневния редъ искамъ думата.

Председателстващъ Н. Захариевъ: За какво?

М. Станевъ (раб): За да направя единъ протестъ.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Моля Ви се, Вие знаете правилника.

М. Станевъ (раб): (Почва да говори всрѣдъ тропане по банкитъ отъ мнозинството, силно звънене отъ председателстващия и протести отъ работниците. Голѣмъ шумъ)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Вие знаете, г. Станевъ, правилника.

А. Бояджиевъ (раб): Константинъ Русиновъ е на смъртно легло! Долю убийцитъ! Премазахте го! Убихте го! (Тропането по банкитъ отъ мнозинството и протеститъ отъ работниците продължаватъ) На смъртно легло е, пребитъ отъ вашата полиция! (Тропане по банкитъ отъ мнозинството) Вие го убихте, вашата полиция! (Тропането продължава)

Председателстващъ Н. Захариевъ: За нарушаване реда въ заседанието на Народното събрание предлагамъ да се изключатъ по за три дни народнитъ представители: Асенъ Бояджиевъ, Петко Стоевъ, Атанасъ Неновъ, Тодоръ Куцаровъ и Стаматъ Ивановъ.

Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема. (Шумни протести отъ работниците)

А. Бояджиевъ (раб): И това било народно правителство! Долю фашистската диктатура!

Председателстващъ Н. Захариевъ: Поканвамъ г. г. народнитъ представители Асенъ Бояджиевъ, Петко Стоевъ, Атанасъ Неновъ, Тодоръ Куцаровъ и Стаматъ Ивановъ да напустнатъ заседанието.

Моля г. г. квесторитъ да пристъпятъ къмъ изпълнение на обязаноститъ си. (Протеститъ отъ работниците продължаватъ)

А. Бояджиевъ (раб): (Къмъ мнозинството) Кажете ми кой сложи на смъртно легло Константинъ Русиновъ? (Тропане по банкитъ отъ мнозинството) Убихте го, пребихте го, смазанъ е!

(Квесторитъ Иванъ п. Рачевъ, Иванъ Драгойски и Никола Гашевски поканватъ изключенитъ да напустнатъ заседанието. Възражения отъ работниците. Шумъ)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Моля, г-да!

Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Стига толкозъ!

А. Бояджиевъ (раб): Какво стига! Убихте човѣка! (Тропане по банкитъ отъ мнозинството)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Тука има редъ, г-да! Направете си питането. (Възражения отъ работниците) Моля ви се, г-да! Азъ говоря сега и вие ще ме слушате. (Глъчка) Има си редъ въ Парламента!

А. Бояджиевъ (раб): Редъ! Това ли е редъ — да убивате?

Председателстващъ Н. Захариевъ: Моля г. г. квесторитъ да извадятъ изключенитъ навънъ. (Силни протести отъ работниците)

А. Бояджиевъ (раб): Искамъ думата за обяснение.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Моля ви се! Вашата демонстрация... (Възражения отъ работниците)

И. Симеоновъ (д): Недейте вика, недейте рева, защото ние сме достатъчно силни да дойдемъ да ви изхвърлимъ отъ тамъ. Недейте ни предизвиква!

А. Бояджиевъ (раб): Това е възмутително! Избихте народа! (Глъчка)

М. Станевъ (раб): Защо не ни давате думата за обяснение?

А. Бояджиевъ (раб): (Къмъ земледѣлцитъ) Вашата околийска дружба въ Шуменъ, вашата околийска конференция тамъ протестира, а вие мълчите!

(Квесторътъ Иванъ п. Рачевъ тласва А. Бояджиевъ къмъ вратата. Настава сборичкане между нѣкои отъ работниците и нѣкои отъ мнозинството. Голѣмъ шумъ)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Вдигамъ заседанието за 5 минути.

(Следъ отидиха)

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Заседанието продължава.

Дълженъ съмъ да предупредя г. г. народнитъ представители отъ работническата парламентарна група Атанасъ Неновъ, Стаматъ Ивановъ, Петко Стоевъ, Тодоръ Куцаровъ (Възражения отъ работниците)...

Г. Костовъ (раб): Стаматъ Ивановъ преди всичко не участвува въ заседанието; той отсъствува.

Председателстващъ Н. Захариевъ: ... и Асенъ Бояджиевъ, за които народното представителство гласува да бъдатъ изключени за три заседания, че трѣбва да напустнатъ залата.

А. Неновъ (раб): Искамъ думата.

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Къмъ работниците) Когато демонстрирате и апострофирате по единъ начинъ, който уронва престижа на Народното събрание и на народното представителство, вие не можете да имате думата за обяснение.

А. Неновъ (раб): Въ всѣки случай, по вашия правилникъ ние имаме право да дадемъ обяснението си.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Обяснения се даватъ преди гласуване на изключването. Вашето изключване се гласува.

А. Неновъ (раб): Не е гласувано.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Гласува се. (Възражения отъ работниците)

Моля ви се. Председателството предлага, заради обидата, нанесена на самото председателство отъ народния представител Никола Дойчиновъ, да бъде изключенъ и той за три заседания. (Възражения отъ работниците)

Имате думата, г. Дойчиновъ, за лично обяснение.

Н. Дойчиновъ (раб): На фашистски парламентъ обяснение не давамъ.

Председателствуващ Н. Захариев: Които сж съгласни народният представител г. Никола Дойчинов да бъде изключен за три заседания, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. г. квесторитъ да изкаратъ наявни изключенитъ. (Възражения отъ работницитъ)

С. Димитровъ (раб): Протестираме за този начинъ . . . (Тропане по банкитъ и възражения отъ мнозинството. Шумъ)

Председателствуващ Н. Захариев: (Звъни продължително и силно. Отъ залата излизатъ народнитъ представители А. Неновъ и Н. Дойчиновъ. Изключенитъ народни представители С. Ивановъ, А. Бояджиевъ, П. Стоевъ и Т. Куцаровъ отсъстваха отъ залата)

Х. Трайковъ (раб): (Възразява нѣщо)

Председателствуващ Н. Захариев: (Звъни) Моля Ви се, г. Трайковъ!

К. Пастуховъ (с. д): Искамъ думата, г. председателю, по единъ въпросъ, който не е изчерпанъ при отговора на тронното слово.

Председателствуващ Н. Захариев: Листата на записанитъ оратори, включая и тоя на Социалдемократическата партия, е изчерпана и, съгласно правилника, днесъ ще говори г. министъръ-председателтъ.

К. Пастуховъ (с. д): Ако обичате, ще ми дадете думата да се обясня.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: (Къмъ председателствуващия) Дайте му думата.

Председателствуващ Н. Захариев: Имате думата, г. Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ искамъ думата не толкова отъ формална страна, защото, ако е за спазване на формалната страна, по силата на чл. 18 отъ правилника, докогато не се е преминало на другъ въпросъ, ако една група не се е изказала по разглеждания въпросъ, тя има право да се изкаже. Но азъ не държа толкова на формалната страна. Азъ апелирамъ къмъ васъ да дадете възможностъ, ако обичате, на нашата парламентарна група, макаръ не за два часа, както е по правилника, да се изкаже.

Г. г. народни представители! Отъ страна на мнозинството се изредиха нѣколко души оратори — ако не се лъжа, около 7 оратори; отъ страна на Демократическия сговоръ — 4, отъ другитъ групи по единъ, а отъ нашата — нито единъ.

В. Коевски (нац. л): Никой не Ви е забранилъ да вземете думата. Къде бѣхте, г. Пастуховъ?

К. Пастуховъ (с. д): Моля Ви се! Не е кой знае каква голѣма работата, ако не ми дадете думата. (Възражения отъ мнозинството)

Председателствуващ Н. Захариев: (Звъни) Моля ви се, г-да!

К. Пастуховъ (с. д): Има да кажа нѣщо, което не е казано отъ другитъ оратори.

В. Коевски (нац. л): Трѣбваше да го кажете навремето.

К. Пастуховъ (с. д): Ако обичате, ще ми дадете думата.

В. Коевски (нац. л): Не обичаме.

К. Пастуховъ (с. д): Ако обичате, вие можете и на ми тропате. (Възражения отъ мнозинството)

В. Коевски (нац. л): Нѣма да Ви тропаме.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ ще се обясня, бе джанъмъ. Азъ го заявихъ и на г. министъръ-председателя, ще го ваявя и на васъ. Азъ смѣтамъ, че е едно пренебрежение . . .

В. Коевски (нац. л): Никакво пренебрежение, а просто прекратяване на дебатитъ, поради изчерпване на списъка на записанитъ се.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Моля ви се, г-да! Изслушайте г. Пастухова; азъ ще му отговоря.

К. Пастуховъ (с. д): При такова положение не бива да се говори. Азъ смѣтамъ това — заявихъ го и на г. министъръ-председателя — за едно пренебрежение . . . (Възражения отъ мнозинството) Никой не съмъ се натискалъ да вземамъ думата. Когато погледнахъ, обаче, списъка, имаше записани вече повече отъ 20 души оратори, а азъ чакахъ последенъ реда си.

Г-да! Вие всички се наговорихте хубаво, и когато дойде вече до опозицията, до крайната, както е обикновено, защото азъ не съмъ отъ вчера въ този Парламентъ, започватъ нощнитъ заседания — единъ видъ да минатъ реда си и нейнитъ оратори предъ 8—10 души, защото, следъ като се гласува, че заседанието се продължава, всички депутати си разотиватъ, а въ тевтеритъ стои, че имало толкова.

И. п. Рачевъ (з): Вие се скрихте.

К. Пастуховъ (с. д): Не съмъ се скрилъ.

И. п. Рачевъ (з): Вие бѣхте въ кулоаритъ.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ казахъ на г. министъръ-председателя, че ще предпочета да ми отнемете думата, отколкото, следъ като говориха отъ земеделската парламентарна група трима оратори, отъ радикалната — двама оратори, и отъ либералната — двама оратори, да оставите на насъ, отъ които ще говори само единъ човѣкъ . . .

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Васъ Ви извикаха.

К. Пастуховъ (с. д): Може да сте ме извикали, но азъ нѣма да говоря въ 10 ч.

Отъ земеделцитъ: А-а-а!

В. Коевски (нац. л): Защо?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Но Вие сте народенъ представител и трѣбва да стоите тукъ.

В. Коевски (нац. л): Значи за галерията ще говорите? Парламентътъ не е за галерията, г. Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ нѣмамъ нищо друго да кажа, освенъ да поискамъ думата, и, като не ми я дадете, да протестирамъ отъ името на нашата парламентарна група за това, че не ми давате думата. (Възражения отъ земеделцитъ)

В. Коевски (нац. л): Никой не е отнемалъ думата на ораторъ отъ вашата група. Думата Ви бѣше дадена и можехте да говорите.

Председателствуващ Н. Захариев: Има думата г. министъръ-председателтъ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Мене ми е особено неприятно, бихъ казалъ тѣжко, че този инцидентъ се повдига между г. Пастуховъ, старшъ парламентаристъ, по-старъ отъ мене може би, и сегашния кабинетъ, особено сегашния Парламентъ. Фактътъ — както той самъ изброява — че на нѣкои групи отъ опозицията сме дали възможностъ да говорятъ по четирма души, а отъ други по трима, е явно доказателство, че нито Парламентътъ и правителството не сж искали да отнематъ думата на нѣкого отъ опозицията.

П. Напетовъ (раб): Но на Работническата партия не дадохте думата.

Отъ мнозинството: Лъжешъ! (Глъчка)

Председателствуващ Н. Захариев: (Звъни)

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Моля, г-да. Работническата партия си каза тукъ мнението чрезъ единъ свой представител. Азъ го слушахъ отъ началото до края.

Сега малко историчка. Още преди нѣколко дни вечерята листата на ораторитъ бѣше изчерпана. И, въпреки това, че по правилника имаме право да прекратимъ дебатитъ и правителството да вземе думата на другия день, отложихме разискванията, за да дадемъ възможностъ на всички опозиционни партии да се изкажатъ. И знаете вечерята инцидента съ уважаемия г. Дойчиновъ: като заяви, че не е разположенъ, отложихме дебатитъ за другия день,

за да дадем възможност на г. Смилов да се изкаже. Г. Пастухов бѣше записанъ въ листата.

К. Пастуховъ (с. д): Не.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Той бѣше при менъ и ме помоли да отложимъ разискванията.

К. Пастуховъ (с. д): Не съмъ билъ записанъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Моля Ви се! Азъ искамъ да възстановя фактитъ, защото, първо, съжалявамъ, че г. Пастуховъ не се изказа отъ името на неговата група. Ние искахме да го чуемъ всички. Онзи денъ ние прекратихме заседанието въ 7½ ч. — точно въ 8 ч. безъ 20 м. Азъ Ви казахъ: г. Пастуховъ, вземете думата и ще накарамъ цѣлото болшинство да стои да Ви слуша, защото искахме да Ви чуемъ. Вие ме помолихте да отложимъ това за другия денъ.

Вторъ случай. Записанъ бѣше г. Христо Мутафовъ. И като знаемъ, какво е ставало въ миналото, какъ често пѣти заедно съ Васъ като оппозиция сме търпѣли тия несподоби, като ми казахте: „Държитъ г. Мутафовъ да говори на следния денъ“, казахъ Ви: нѣма да говори, дебатитъ сѣ прекратени, ще говори правителството, и Ви помолихъ да вземете думата, въ 8 ч. безъ 20 м. Защо казвате, че сме продължавали заседанието до късно, за да не Ви даваме думата?

Ето защо азъ моля, възстановявайки фактитъ, г. Пастуховъ да отчете, че отъ гледище на реда и отъ гледище на courtoisie парламентарна, сме направили всичко, за да дадемъ възможност на народното представителство да се изкаже.

П. Напетовъ (раб): И защото той отсъствуваше, вие прекратихте дебатитъ.

И. Симеоновъ (д): Не те ли е срамъ да говоришъ всрѣдъ речта на министъръ-председателя, бе! Ние те търпѣхме два часа да си сривашъ речта!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: И азъ бихъ молилъ г. Пастухова да бѣде увѣренъ, че, ако ние бихме имали възможността да му дадемъ думата да говори, не бихме направили противното. Но, г-да, ние сме решени да свършимъ днесъ съ дебатитъ по отговора на тронното слово на първо и на второ четене и ще искаме, утре сутринта въ 9 ч. да бѣде гласуванъ на трето четене, за да можемъ да дадемъ една малка ваканция предъ изборитъ на г. г. народнитъ представители.

Следователно, азъ отхвърлямъ всички подозрения, които могатъ да се отправятъ на председателството или на правителството, че ние сме искали да лишимъ отъ думата по отговора на тронното слово одного отъ представителитъ на оппозицията, бихъ казалъ особено г. Пастухова, и моля да се мине на дневния редъ.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ щѣхъ да се запиша, г. министъръ-председателю, но следъ като 20 души бѣха записани, кажете ми, какъ да се запиша?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ смѣтамъ, че Парламентътъ и обществото, които следятъ, може би, този инцидентъ, ще намѣрятъ, че ние сме правитъ, г. Пастуховъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

К. Пастуховъ (с. д): Моля, дайте ми думата.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Въпросътъ е изчерпанъ, г. Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ искамъ отъ името на нашата група най-лоялно да протестирамъ противъ това, дето ние ни се даде възможностъ да се изкажемъ по отговора на тронното слово. (Възражения отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Г. Пастуховъ! Г. министъръ-председателъ Ви обясни. Азъ дадохъ възможностъ на всички оратори да говорятъ. И Васъ извиквахме да говорите, но вие отсъствуваште отъ заседанието.

К. Пастуховъ (с. д): Г. председателю! . .

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Силно звъни) Нѣмате думата, г. Пастуховъ!

К. Пастуховъ (с. д): Е, какво е това?! Ние ги знаемъ болшинствата какви сѣ. Тѣ сѣ били винаги еднакви. (Възражения отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: (Посрещнатъ съ ржкоплѣскания отъ мнозинството) Г. г. народни представители! Азъ трѣбва да взема думата въ една доста разгорещена атмосфера, както виждате, при една буря, която токущо утихна. Кой знае, може би, това е една малка аналогия съ началото на нашата властъ. Дошли въ буря, чрезъ законодателнитъ избори, ние се стремимъ да въдворяваме миръ въ страната.

Изслушахме много оратори отъ оппозицията. Най-неприятниятъ инцидентъ е, че една отъ парламентарнитъ групи се оплаква, че не сме ѝ дали възможността да се изкаже. Азъ смѣтамъ, че, отъ гледището на парламентарния редъ, ние направихме всичко възможно този упрѣкъ да не падне върху насъ. Азъ се надявамъ, че уважаемиятъ г. Пастуховъ ще има много скоро случай да може да изкаже гледищата си по тия въпроси, по които дебатираме.

К. Пастуховъ (с. д): Нѣма защо да се надявате. Въпросътъ е да се изкаже сега, когато ставатъ тия дебати.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Дебатитъ по отговора на тронната речъ заематъ доста дълго време отъ работата на Народното събрание — почти две седмици ние дебатираме този отговоръ — и дадохме възможностъ най-широка на всички г. г. оратори да се изкажатъ и то не по ѝа единъ отъ група, а по на двама, по на тримъ, по колкото желаятъ. Дебатитъ по отговора на тронната речъ се предвиждатъ въ нашия основенъ законъ, обаче по една дълга практика на Парламента, следъ като станатъ тия дебати, ние ги повтаряме пакъ, когато ставатъ общитъ дебати по бюджета. А тъй като разстоянието отъ днесъ до внасянето на бюджета на държавата за разискване въ Парламента не е далечно, увѣренъ съмъ, че тогава г. г. представителитъ на оппозицията ще иматъ възможността, може би, по-добре и по-конкретно да се изкажатъ върху нашата политика. При това, дотогава ние ще се намираме предъ една по-голяма дейностъ на новото правителство, което имамъ честта да представлявамъ азъ, и, следователно, тѣ ще могатъ по-правилно да изнесатъ своитъ преценки върху нея.

Въ отговора, който ще дамъ на уважаемиятъ г. г. оратори, които говориха, азъ искамъ да се спра на по-обща положения. На конкретни тѣхни критики, може би, нѣма да се спирамъ, защото това би ме отвлякло надалече, още повече, че тия дебати, особено по финансовото и стопанско положение на страната, трѣбваше да станатъ при общитъ дебати по бюджета.

Най-напредъ, обаче, трѣбва да се спра на упрѣцитъ, които се направиха само отъ единъ представителъ на оппозицията, отъ уважаемия г. Смиловъ, водителъ на една отъ либералнитъ фракции въ България.

Г. Смиловъ съзира неправилностъ първо по съставянето на днешния кабинетъ, който имамъ честъ да председателствувамъ, и, второ, искаше тълкувание на пунктъ първи отъ тронната речъ, въ която се казва: „По тоя начинъ народътъ улесни и моята задача, решението на която ми е възложилъ основниятъ законъ“. Тая фраза е направила особено впечатление на уважаемия г. Смиловъ, затуй, защото, безъ да каже собствено въ какво съзира тукъ нѣкаква неправилностъ, той поиска да му дамъ обяснение по тая фраза. Съ голѣмо удоволствие азъ ще дамъ отговоръ и на двата тия въпроси.

Г. г. народни представители! Вѣренъ е фактътъ, че въ миналото, колчемъ пѣти сѣ ставали министерски кризи, ние сме повдигали тукъ въпросъ, особено когато Парламентътъ заседава, че тия кризи ще могатъ да ставатъ нѣкакъ си скрито, безъ участието на Парламента или, по-право, безъ водителитъ на оппозиционнитъ групи да бѣдатъ консултирани отъ държавния глава. Г. Смиловъ ме изпрати въ миналото, за да ми каже, че често пѣти сме повдигали тукъ тоя въпросъ. Но г. Смиловъ се намираше въ противоречие, когато каза, че общественото мнение трѣбваше да има дѣлъ въ реконструкцията на кабинета. Г-да! И азъ държа много на това, защото смѣтамъ, че тъкмо при разрешаването на министерски кризи, извънъ желанието на държавния глава и извънъ мнението на председателя на Народното събрание, има обществено мнение, което царя въ тая страна, и съ което всички фактори въ страната сѣ длъжни да се нагаждатъ. Но, питамъ азъ г. Смиловъ: нима не би било, да не кажа, смѣшно, не би било нѣкакъ си доста непѣтно, нетактично, ако при една реконструкция, която става следъ три месеци откакъ е съставенъ единъ кабинетъ, който е дошелъ на властъ вследствие на спечелени отъ оппозицията избори — фактъ, особено важенъ за нашитъ нрави и за нашата страна —

единъ кабинетъ, изхождащъ отъ едно болшинство, спечелено отъ опозицията въ борба съ правителството, държавниятъ глава да се консултира съ опозиционнитъ групи? Нима мислите, че следъ три месеци откакъ управлява днешниятъ кабинетъ, държавниятъ глава, който трѣбва непремѣно да се вслушва въ общественото настроение, би далъ действително доказателства за нормално развитие работитъ на страната ако смѣтнеше, че трѣбва да консултира представителитъ на опозицията? Азъ не чухъ другъ, освенъ г. Смиловъ, да оспорва, че кабинетътъ трѣбва да бѣде съставенъ пакъ отъ четиритъ партии, които иматъ болшинство въ Парламента. Странно ще бѣде, ако г. Смиловъ и партията му сѣ убедени, че три месеци следъ като сме поели управлението, има едно общественое настроение, което трѣбва да се консултира, тъй като има обективни признаци, че това настроение се е проявило противъ кабинета, който управлява. Азъ зачитамъ формалнитъ съображения на г. Смиловъ, но намирамъ, че той и партията му нѣма да опровергаватъ моитъ думи, че би било една политическа шега, ако трѣбваше да се консултира общественото мнение и представителитъ на партиитъ, при промѣната на кабинета три месеци следъ като дойдохме на власт при тия обстоятелства, които казахъ. Кolkото за лицето, което ще председателствува кабинета, позволете, г. г. народни представители, да ви кажа, че е право на държавния глава и на партиитъ, които управляватъ, да го опредѣлятъ. По една случайностъ, уважаемиятъ г. Малиновъ, трѣбваше по здравословни причини да се оттегли, и ние вътрешно трѣбваше да разрешимъ тази криза, съ участието на държавния глава, който трѣбваше да посочи първия министъръ.

Г. г. народни представители, винаги съмъ поддържалъ, че при министерски кризи, предизвикани, било често пѣти отъ вътрешни партийни кризи, било отъ общественото настроение, трѣбва да се консултиратъ водителитъ на партиитъ. И днесъ поддържамъ това, но сега нѣмаме нито вътрешна криза въ партиитъ, които управляватъ, нито имаме нѣкакво общественое мнение, настроено противъ днешния кабинетъ, за да се консултиратъ опозиционнитъ партии.

Ето защо, колкото да е права мисълта на г. Смиловъ, че формалноститъ по конституцията сѣ съществени—азъ съмъ поддържалъ сѣщата мисль — обаче, ако се изпълнеше формалността, която иска г. Смиловъ, която не е предвидена въ конституцията, значи да се отиде противъ сѣщината на парламентарнитъ традиции, противъ съдържанието и сѣщността на самата конституция. Азъ смѣтамъ, че тѣзи обяснения биха задоволити всички ония, които искатъ редъ въ страната. По тоя начинъ, по който се състави кабинетътъ, нито сме нарушили парламентарнитъ традиции, нито пъкъ сме нарушили въ нѣщо конституцията.

Вториятъ въпросъ, повдигнатъ отъ г. Смилова, който е още по-важенъ. Въ п. 1 отъ тронната речъ е казано: (Чете) „Презъ юнскитъ законодателни избори народътъ посочи политическитъ срѣди, изъ които би трѣбвало да избѣе новото правителство“. Това никой не отрича, (Продължава да чете) „По тоя начинъ той улесни и моята задача, решението на която ми е възложилъ основниятъ законъ“. Каква ересь се дири въ тая втора половина на п. 1? Фактъ е, че опозиционниятъ народенъ блокъ получи болшинство и нѣма човѣкъ, който може да каже, че правителството можеше да изхожда, изъ други срѣди. Но правителството било казало, че по тоя начинъ се улеснила задачата на паря, за да състави кабинета. Ами, г. г. народни представители, има ли човѣкъ въ тая държава, който може да се съмни, че тъкмо тия избори и туй болшинство улесни държавния глава, да състави кабинета? Ами ние нарочно поставихме този изразъ въ устата на държавния глава. Ако имахъ повече време, азъ бихъ влѣзълъ въ излагане на всичкитъ перипетии по разрешението на кризата отъ подаването оставката отъ бившия кабинетъ на Ляпчевъ да съставянето на новия кабинетъ. Азъ преживѣхъ всичкитъ перипетии до съставянето на последния кабинетъ, и не знамъ дали ние, политическитъ партии, всѣка отдѣлно и въ хороветъ, които правѣхме често пѣти, улеснихме въ него време държавния глава, или го затруднихме. Азъ нѣма да ви спомямъ всички тѣзи перипетии. Демократическиятъ сговоръ, който бѣше на власт, не искаше да се отворятъ вратитъ на властѣта за нѣкои опозиционни течения; той искаше непремѣно да държи властѣта и да вземе всички други партии, като помощници. Либералитъ отъ крилото на г. Смиловъ, които не искаха да влѣзатъ въ кабинета, само защото не имъ дадохъ три министерски мѣста, следъ 15 дена се съгласиха да влѣзатъ въ него съ двама представители. Когато се виждаше, че бившиятъ кабинетъ е изживѣлъ своето време и трѣбва

да има нова властъ, нима всички тия перипетии не бѣха затруднения за Държавния глава? Да не се впускамъ въ много детали. Защото представителитъ на опозицията знаятъ много нѣща по разрешението на кризата която свърши нещастно, за да остане сѣщниятъ кабинетъ на г. Ляпчевъ и сѣ туй да се възбуди още повече негодуванието на българското общество. И когато народътъ съ своя здравъ смисль даде едно болшинство отъ 151 мандата на опозицията, на народния блокъ, азъ питамъ, кога другъ пѣтъ Държавниятъ глава е билъ улесненъ да състави единъ кабинетъ, който да бѣде кабинетъ народенъ, изхождащъ отъ народа? (Бурни ржкоплѣскания отъ мнозинството). Улеснихме го, г-да. Представете си хипотезата, че ние, Блокътъ, бѣхме дошли съ 120 души, Демократическиятъ сговоръ съ 110 души и всичкитъ други партийки съ по 10—15 души. Нима г-да, ние, живѣли партийния и политическия животъ на нашата страна, не можемъ да съзремъ какви мѣжнотии щѣха да се създадатъ отново за Държавния глава при съставянето на новия кабинетъ? Азъ съмъ убеденъ, че ония, които живѣятъ въ България, които знаятъ партиитъ прави и отношенията на партиитъ пожеду имъ, ще разбератъ, какви трудности би ималъ Държавниятъ глава при съставянето на кабинета.

Ето защо, мене ми се чини, че проявихме гражданска доблестъ, когато представителитъ на народа казватъ една истина, която и държавниятъ глава каза: „Азъ се улеснихъ отъ народа си, който ми посочи групировката, отъ която трѣбва да изхожда кабинетътъ“. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Г. г. народни представители! Съ тия две бележки свършвамъ.

Идвамъ сега до ония разисквания, които станаха по отговора на тронната речъ. Азъ трѣбва да констатирамъ отначало, г-да, че съмъ особено доволенъ отъ начина, по който се водѣха разискванията тукъ, защото, сѣ изключение на много малко критики, които азъ не считамъ, че сѣ още сериозни критики срещу управлението, общиятъ тонъ на дебатитъ по тронната речъ се характеризиратъ съ една загриженостъ. И това издига много Парламента и ораторитъ, които излѣзоха тукъ на трибуната, защото азъ чувствувахъ, какъ всички сѣ загрижени и какъ всички искаха да дириятъ начини да излѣзатъ отъ днешното тежко положение, било то стопанско, било то финансово..

II. Напетовъ (раб): И затуй се постарайте да ми отнемете думата.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ искамъ да се спра на нѣколко въпроса, които сѣ важни, особено за тия, отъ васъ, които за пръвъ пѣтъ идватъ тукъ. Не забравяйте, че въ последно време въ България се случиха нѣколко епохални събития, отъ които, може-би, много ще зависи бѣдното направление на нашия политически животъ. При стария режимъ въ България се сѣеше тази ересь: България живѣе много тежки дни въ политическо отношение; България е раздѣлена на два фронта; единиятъ фронтъ е на управляващата тогава партия, а другиятъ фронтъ е на всички бунтари и които не трѣбва никога да помиришатъ — позволете ми тая дума — властѣта; а междинитъ партии и партийки, както ги казваха, тѣ бѣха *quantité négligeable* — онова, за което не се държи смѣтка; тогавашната управляваща партия смѣташе, че тия партии сѣ притиснати и унищожени. Следователно, смѣташе се, че България се намира въ една борба между два фронта: фронтъ на управлението и фронтъ на немирницитъ, на бунтовницитъ, въ които, безспорно, се класираше и Земледѣлскитъ съюзъ. Ние не сподѣляхме туй гледище и отъ редъ години тукъ, отъ трибуната, сме говорили, че, напротивъ, трѣбва да се подири начинъ за помирение. Които сѣ фронтъ на бунтарство ще си бѣдатъ фронтъ на бунтарство, но здравитъ сили на народа трѣбва да ги приобщимъ къмъ управлението; трѣбва да съберемъ здравитъ сили на народа, защото идатъ тежки дни, когато народътъ трѣбва да даде управление, което да може да ръководи сѣдбинитъ на нашата държава. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) И, г-да, усилията ни подъ ръководството още на уважаемия г. Малиновъ, усилията на всички сподвижници на тая идея, не само отъ нашата партия, но отъ всички партии, представлявани тукъ (Сочи министерската маса), бѣха да създадемъ едно съединение на народнитъ сили. Азъ зная какъвъ бунтъ създаваше това въ душитъ на много, иначе искрени, хора, които смѣтаха, че тоя пѣтъ е гибеленъ за страната. Азъ зная всички ония страхове, които се изказваха по кюшетата и явно, че политиката, която води г. Малиновъ, е една гибелна политика, водяща България къмъ пропастъ.

И. п. Рачевъ (з): Керенщина.

Министър-председател Н. Мушановъ: По въпроси туй държане той може да усвои на всички въпросе, които вилнѣха, да погледне по-трезво на бъдещето и да създаде нѣщо здраво, нѣщо компактно, да създаде една народна сила. 21 юний, г-да, бѣше тържеството на тия усилия.

Нека припомним, г. г. народни представители, и онака пакостна идея, която се зароди въ ума на г. Ляпчева, подпомогнатъ, може-би, пакъ отъ искрени хора, но всетаки пакостна идея — новиятъ избирателенъ законъ да се нагоди не къмъ нуждитъ на държавата, а къмъ целитъ специално на управляващата партия. И когато ние тукъ, бидейки оппозиция, критикувахме и изказахме всичкитъ си опасения отъ тая идея, имаше мнозина, които се надсмиваха. Чини ми се, обаче, г-да, че фактитъ ни дадоха право. Защото съ тоя избирателенъ законъ, който гонѣше делитъ, които си бѣше поставилъ г. Ляпчевъ, се постигнаха тъкмо обратни резултати: да може г. Напетовъ да дойде тукъ съ рубашка, придруженъ отъ 30 души свои другари. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството. Възражения отъ работниците)

П. Напетовъ (раб): За насъ гласуваха 170 хиляди души. (Възражения отъ мнозинството)

Г. Костовъ (раб): Васъ ви изпрати тукъ демагогията и полицията. (Възражения отъ мнозинството)

П. Напетовъ (раб): За всѣки единъ нашъ депутатъ сѣ дадени 6 хиляди гласа, а за всѣки единъ вашъ — 4 хиляди. (Възражения отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Ако ли стариятъ избирателенъ законъ се приложеше, г. Напетовъ щѣше да има удоволствието може би да води само 6 души въ това кюше.

Г. Костовъ (раб): А вие и 6 души нѣмаше да имате.

Министър-председател Н. Мушановъ: Не зная колко щѣхме да имаме, но все таки Народниятъ блокъ отъ централната листа не взема нищо.

Г. Костовъ (раб): Ако вие, демократитъ, произведѣхте самостоятелно избори, нѣмаше да вземете нито единъ. Онѣзи тамъ (Сочи земледѣлцитъ) ви докараха по тѣхния грѣбъ тукъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Е добре, значи, били сме умни, дето сме направили блокъ.

Отъ работницитъ: А-а-а!

Министър-председател Н. Мушановъ: Да, да.

П. Напетовъ (раб): Ние не отричаме, че сте умни. Онѣзи (Сочи земледѣлцитъ) сѣ будали.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Ама и вие дойдохте съ помощта на сговориститъ.

Х. Чолаковъ (з): Къмъ П. Напетовъ) Мълчи тамъ! Ти ли ще давашъ акълъ! (Възражения отъ работницитъ)

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Г. председателю, обиждаатъ ни.

Министър-председател Н. Мушановъ: (Къмъ работницитъ) Г-да! Ще ви моля, когато си правя разсѣжденията, преценявайки нѣкой събития, да имате търпение да ме изслушвате, защото иначе Парламентътъ ще заприлича на арена, а не на едно събрание, където заседаватъ човѣшки същества.

П. Напетовъ (раб): Г. министре! Ако бѣхте ми дали думата да се изкажа отъ трибуната, може би нѣмаше да бѣде сега така.

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Азъ искамъ да потвърдя, че сме били умни, не азъ лично и партията ми, но всички, които сѣ отъ партията на блока. Вие не знаете какви неимоверни усилия употребихме, за да окастримъ всичко онова, което бѣше партийно и разединяваше, докато да създадемъ

блока. Защото само въ създаването на тази сила лежеше победата надъ стария режимъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) И азъ ви увѣрявамъ, че тържеството ни не бѣше на 21 юний. То бѣ въ деня, когато се чу, че Народниятъ блокъ е създаденъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Веднѣжъ съставенъ блокътъ, въпроситъ за мене бѣха разрешени.

Г. г. народни представители! Изборитъ отъ 21 юний въздигнаха България така, както въ миналото рѣдко е имало случай да се въздигне. За пръвъ пѣтъ българскитъ народъ показа, че, въпреки насилитъ, които се употребиха отъ властта, той може да победи. Не само ние българитъ, които сме навикнали въ изборитъ да виждаме българския народъ постоянно да се прегъва подъ натиска на властта, но и всички, които ни забикалятъ, както и всички ония, които сѣ по-далече отъ насъ, останаха учудени отъ изборния резултатъ на 21 юний, защото сѣ навикнали да ни смѣтатъ рая несъзнателна, политически невъзпитана, безъ политическо съзнание, която може да се влочи отъ властника. Г-да! 21 юний е едно ярко доказателство, че българскитъ народъ е възмъжалъ, че той е издигналъ политически, за да може въ дадени моменти да се сгруппира и да поеме самичкъ въ своитъ ржце сѣдби-нитъ си. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Следъ 21 юний има и друга една поука, г-да. Азъ си спомнямъ въ първитъ дни на новото управление каква тревога бѣше обхванала умоветъ не само на българи, но и на чужденци. Азъ си спомнямъ какъ въ първитъ дни на нашето управление представители на голѣмия европейски печатъ бѣха дошли тукъ да чакатъ нѣкакви голѣми събития, да чакатъ нѣкакви нови кърви, които ще има да се лѣятъ въ нашата страна, защото предъ чуждия свѣтъ така бѣха представени отношенията между фронтветъ и партийнитъ фракции, за тѣй ожесточени и страститъ тѣй разгорещени, че непременно при смѣната на режима ще има кръвъ да се лѣе. И азъ зная хора честни и искрено служачи на общественото мнение, които бѣха горди, че сѣ въ нашата държава, за да могатъ да видятъ единъ народъ съ здравъ смисълъ, единъ народъ, който, въпреки страститъ, които бушуватъ въ отдѣлнитъ му личности, всетаки можа да си наложи търпение и умѣреностъ и доказа на свѣта, че при една такава правителствена промѣна у насъ не стана нито единъ инцидентъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

П. Напетовъ (раб): Поддържате илюзии въ народа — особено у земледѣлцитъ. Но и тѣ ще се изживѣятъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Мълчи бе!

В. Коевски (нац. л): Г. председателю! Санкции искаме за тия хора. Не може така да продължава.

Нѣкой отъ мнозинството: Г. председателю! Нека уважа-ватъ поне насъ тукъ. Тоя господинъ (Сочи П. Напетовъ) какво прави?

И. п. Рачевъ (з): Стига сѣ прекъсвали г. министра.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Г. Напетовъ! Правя Ви предупреждение да не прекъсвате г. министър-председателя. Иначе, следъ като Ви направя трети пѣтъ предупреждение, . . .

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Още едно предупреждение като му направите, накажете го.

Председателстващъ Н. Захариевъ: . . . ще пристѣпя къмъ наказанието Ви, ще Ви изключа.

А. Мартуловъ (раб): Изключването е вашъ стартъ занаятъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Констатирамъ този фактъ не за наша похвала, не за похвала на кабинета, който днесъ управлява, напротивъ, азъ искамъ да отдамъ данъ на почитъ къмъ тоя народъ, който въ моменти на сътресение може да забрави миналото, може да прецени моментитъ, може да прецени и новитъ условия, при които трѣбва да живѣе държавата ни въ бъдеще. И азъ се радвамъ на това, защото опровер-гахме — казвамъ голѣма дума — себе си. И тая гордостъ е пакъ на народа ни, не гордостъ наша. Азъ съмъ по-старъ политикъ и винаги съмъ поддържалъ, че народътъ ни е съ здравъ смисълъ и добри чувства; повече ние сме го тласкали въ пѣтя на развалата и произвола, отколкото самъ той е способенъ да върши такива. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Х. Трайковъ (раб): Съ това подчертавате сегашните си действия по отношение на трудящия се народ — работниците и селяните.

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! На мене често пѣти не тукъ, но въ провинцията сѣ ми правили много тѣжно впечатление всичките онѣзи агитации, които се вършатъ: „Какво, е направило досега новото правителство?“ Много лесно се губятъ материалните и духовни блага. Но значението на едно благо, г-да, се разбира, когато то се загуби. И липсата на това благо у насъ — спокойниятъ животъ, свободата на народа, възможността му да живѣе свободно — се чувствуваше силно преди 21 юний. Главниятъ повикъ срещу миналото управление бѣше тогава този — че никой не можеше да се почувствува като свободенъ противникъ на правителството, свободно да развива своите инициативи и да живѣе свободно споредъ законите на тая страна.

Нѣкой отъ работниците: Както сме ние сега!

Министър-председател Н. Мушановъ: Азъ ще дойда да говоря специално и за васъ. Позволете ми сега да поговоря за нашата демокрация.

П. Напетовъ (раб): Фашистската.

Министър-председател Н. Мушановъ: Азъ мога и сега да направя изключение само за Васъ, г. Напетовъ, щомъ като ме пресичате.

Л. Станевъ (раб): Демокрация, която чупи ребрата на депутати!

П. Напетовъ (раб): Защо го нѣма днесъ попъ Русинъ? Той е на смъртно легло.

Министър-председател Н. Мушановъ: Кой, г-да, днесъ е чулъ упрѣка, особено отъ страна на нашите противници, че не се тачи свободата или самоуправлението на общините? Азъ зная, че нѣкои ще ми въразятъ, че има нѣкои случки на нарушаване самоуправлението на общините. Азъ нѣма да откажа тия случки. Но азъ съмъ билъ първиятъ, който съмъ вземалъ надлежните мѣрки, за да се поправятъ сторените грѣшки. Но може ли единъ сериозенъ човѣкъ, съ чиста мисълъ, да не схване прелома, който стана въ управлението на нашата страна, откакто управлява днешниятъ кабинетъ? А, г. г. народни представители, свободата на гражданина и самоуправлението на общините сѣ го-лѣми блага, особено въ тия тежки дни, които преживяваме. Защото азъ съмъ поддържалъ въ миналото, поддържамъ и днесъ, че основното условие за преуспѣване на страната въ финансово и стопанско отношение е политическиятъ миръ въ тая страна. Това е първото условие. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Но, г-да, азъ чувамъ отъ тамъ (Сочи работническата група) възраженията, които ми се правятъ. Азъ нѣма да откажа фактите.

Г. Костовъ (раб): Факти, които не могатъ да се отказватъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Е, като признавамъ фактите, викате, като ги отказвамъ, пакъ викате. — Азъ признавамъ, г. г. народни представители, че спрямо болшевиизма и Комунистическата партия въ България ние имаме специални методи на действие.

П. Напетовъ (раб): (Възражава нѣщо)

Министър-председател Н. Мушановъ: Азъ имахъ случай, г. Напетовъ — Вие не бѣхте тукъ — три пѣти отъ туй мѣсто (Сочи министерската маса) да говоря по питанния, които ми се отправиха навремето въ вашата група. Ще ми отнеме много време сега да се връщамъ пакъ на тази тема, но съ нѣколко думи искамъ да Ви кажа нашето отношение спрямо Комунистическата партия въ България.

Б. Кръстевъ (раб): Спрямо Работническата партия.

Председателствуващ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министър-председател Н. Мушановъ: Въ първите дни на нашето управление вие самички, безъ да ви предизвикваме, се стремѣхте да докажете, че не сте друго, освенъ едно поддѣление на болшевишка Русия въ България. Всички ония пропаганди, които вършите, онии купъ

доказателства, които ви дадохъ тукъ, щѣлата ви идеология, методите и целите, които преследвате тукъ — всичко това показва, че вие не сте друго, освенъ едно прикрито поддѣление на Москва, на съветска Русия. Вие сами ни дадохте доказателства за това. Вие мълчите, защото съ това си правите реклама предъ съветска Русия. Азъ виждамъ за-смѣнитъ ви фигури.

Д. Икономовъ (раб): Попъ Русинъ е смазанъ отъ бой.

Нѣкой отъ работниците: Когато работниците се борятъ за надници, пакъ виждате болшевиизмъ.

Председателствуващ Н. Захариевъ: (Звъни) Моля!

Министър-председател Н. Мушановъ: Изхождайки отъ туй положение, казахъ ви, че никога въ лицето на днешния кабинетъ — и вчера при г. Малиновъ, и днесъ при мене — вие нѣмате врагъ на работническото. Работническото въ България е почтена класа, която се труди, а трудътъ е благородно дѣло. Никой не е преследвалъ работническото въ България. Казвалъ съмъ ви го толкозъ години подъ редъ, че буржоазно правителство, и още отъ какъвъ калибъръ, въведе осемчасовия работенъ день. Това направи покойниятъ Жечо Бакаловъ, либералски министъръ, съ декретъ. Социалното законодателство у насъ, което прави честь на българската държава, е рожба на тази буржоазна демокрация.

А. Пеневъ (раб): Г. Мушановъ! Отговорете за какво . . .

Председателствуващ Н. Захариевъ: (Силно звъни) Моля Ви се!

Министър-председател Н. Мушановъ: Колчемъ пѣти е имало социални конфликти между работници и работодатели, властта своевременно си е вземала мѣрките, изпращала е отредените органи да помиряватъ и тѣ сѣ сполучвали да помирятъ. И ако не бѣше вашата политическа пропаганда, да доказвате, че сте върни слуги на Москва, ако не обръщате всѣки социаленъ конфликтъ въ политическа акция, никакви конфликти нѣмаше да има, работническото нѣмаше да страда отъ васъ. А вие го злоупотребявате, вие го използвате за ваши политически цели. Въ туй отношение, г-да, ние сме наясно съ васъ.

Х. Трайковъ (раб): (Казва нѣщо)

Председателствуващ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министър-председател Н. Мушановъ: Освободете се отъ тия клишета! — Българската буржоазна държава, българската демократична държава, мога да кажа, въ лицето на всички партии, е имала присърдце интересите на работническото.

П. Напетовъ (раб): Демагогия е това.

Министър-председател Н. Мушановъ: Азъ ви казахъ: у насъ еснафътъ или земеделците могатъ да завиждатъ, че българската държава действително много отъ по-рано се е загрижила за интересите на работническото. Но вие, като нѣмате друга опора въ съзнателното работничество, което знае, че държавата милѣе за него, искате да използвате неговите икономически борби за ваши цели, за цели чужди на работническото и на България, за цели на ония, на които вие сте почитаеми слуги. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Г. Костовъ (раб): Ние сме представители на това работничество. Протестираме срещу този Вашъ изразъ. Ако вие сте слуги на международния капиталъ, ние не сме слуги, а представители на работническото.

Председателствуващ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министър-председател Н. Мушановъ: И когато ние видѣхме, че така наречената Работническа партия въ България не е нищо друго, освенъ поддѣление за болшевишка пропаганда, още отъ тогава, много ясно и откровено — тѣй съмъ приказвалъ и съ Васъ, г. Икономовъ и г. Напетовъ — ви казахъ: разберете, че методите на нашата държава спрямо васъ се промѣнятъ; разберете, че ние нѣма да търпимъ болшевишка пропаганда на българска земя. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Това е ясно.

Г. Костовъ (раб): Кажете фашистка диктатура.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Моля, г. Костовъ.

И. Симеоновъ (д): И да прашате Петко Напетовъ да шета всъщи два месеца въ Русия.

П. Напетовъ (раб): (Казва нѣщо)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Азъ още тогава заявихъ: предпочитамъ предъ отговорноститѣ, предъ Парламента, да взема мѣрки, отколкото да допускамъ стѣлкновение на работническото съ стража и войска, когато неминуемо има нещастни случаи, жертва на които ставатъ невинни работници, защото вие умѣте да бѣгате и да се криете.

П. Напетовъ (раб): Никой не се крие. Кой се крие?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Онзи день сте скочили отъ трена при Ески-Джумая и сте избѣгали.

Г. Костовъ (раб): Че нѣма да се оставимъ да ни пребивате както пребихте Русиновъ. Онзи день сте го съсипали отъ бой.

Д. Икономовъ (раб): Г. министре! Кажете, има ли побоища?

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Т. Бошнаковъ (з): (Казва нѣщо)

Г. Костовъ (раб): Защо ни пѣдите отъ селата?

Председателстващъ Н. Захариевъ: Моля ви се, г-да!

П. Напетовъ (раб): (Възразява)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Г. г. народни представители! Г. Напетовъ, въпрѣки предупрежденията, въпрѣки мѣмренето, не дава възможност на Народното събрание да работи. Той не изпълни обещанието, което даде, че нѣма да прекъсва и да смущава Събранието, затова предлагамъ да бѣде изключенъ за три заседания. (Възражения отъ работниците)

Има думата народниятъ представителъ г. Петко Напетовъ за обяснение.

П. Напетовъ (раб): Г. г. народни представители! Завчера председателътъ отне думата на нашия ораторъ...

Председателстващъ Н. Захариевъ: Дайте обяснение по изключването Ви.

П. Напетовъ (раб): ... и по този начинъ отне думата на парламентарната група на Работническата партия.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Дайте си обяснението само.

П. Напетовъ (раб): Вчера нашиятъ другаръ, депутатътъ Русиновъ, е премазанъ отъ бой и сега е на смъртно легло.

С. Даскаловъ (з): Г. председателю! Защо го правите мжченикъ сега? Тѣ туй търсятъ — да ги изключваме.

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

П. Напетовъ (раб): Ние протестираме противъ тая ваша диктатура, този вашъ тероръ...

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Г. Напетовъ! Отнемамъ Ви думата.

Който е съгласенъ народниятъ представителъ г. Петко Напетовъ да бѣде изключенъ за три заседания, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Отъ мнозинството: Вънъ, вънъ! (Тропане по банкитѣ)

Г. Костовъ (раб): Ние не се боимъ отъ васъ (Сочи мнозинството), нито отъ тѣхъ. (Сочи сговориститѣ) Всички сте единенъ фронтъ. Кажете, че има фашистка диктатура, та да се знае.

(П. Напетовъ излиза отъ залата)

И. Симеоновъ (д): До свиданія, Петя, до свиданія, Петрушка! (Смѣхъ върѣдъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Моля, г-да! Продължете, г. министре.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Г. Икономовъ ми говори за побоища. Ние не сме партизани на побоищата.

Г. Костовъ (раб): На убийствата.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Когато в „Ехо“ писа, че въ Дирекцията на полицията били изтезавани хора, като се връзвали надолу съ главата, азъ веднага направихъ въпросъ и, когато ви попитахъ това истина ли е, вие отказахте, че пишете въ „Ехо“.

Г. Костовъ (раб): Това бѣше за с. Дълбоки.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Въпросътъ за Дълбоки е другъ, това е едно стѣлкновение, за което азъ много пѣти съмъ ви предупреждавалъ. Ние насилие не търпимъ. Нали най-почтеното е да отправите питане къмъ министра на вътрешнитѣ работи?

Г. Костовъ (раб): 10 питання сме дали — нито на едно не е отговорено.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Защо дирите само претекстъ за гюрултия, ...

Отъ работниците: Това не е истина.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: ... да смущавате реда въ Събранието? Азъ съмъ ви далъ доказателства за противното, защото знаете, че тия, които съмъ ги интерниралъ, ги връщамъ, защото искаме миръ, а не жестокости. Но, г-да, преди да дирите сламкитѣ въ нашитѣ очи, трѣбва да дирите грѣдитъ въ вашитѣ. А за вашитѣ агитации, за вашитѣ пропаганди, както и за поведението на червения попъ, ще говоримъ тукъ, когато дойде да дебатираме тѣзи въпроси.

Нѣкой отъ работниците: Той отиде да посрещне семейството си, а полицията го преби.

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

С. Даскаловъ (з): (Къмъ работниците) Нѣмате ли уважение къмъ министъръ-председателя?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Искате да изхвърлимъ всички ви, за да станете мжченици. Но ако всѣки день показвате, че по възпитание и похвати не сте за тая срѣда, ще ни принудите да ви изпѣдимъ всички.

Нѣкой отъ работниците: Това нѣма да ви помогне. Съ това ще приближите вашия край, а не нашия.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Азъ вече нѣколко пѣти съмъ говорилъ на тая тема — за нашитѣ отношения съ Комунистическата партия. И азъ не я назовавамъ така по погрѣшка, а защото искаме да я назова съ собственото ѝ име. Азъ не я наричамъ Работническа партия, защото тѣ сами ни дадоха доказателства, че не сѣ такива. Съ тѣхъ азъ нѣма да споря. То би било много приятно, ако имахъ нѣщо да имъ отговоря по критиката, която тѣ сѣ отправили на нашия режимъ.

Нѣкой отъ работниците: (Възразява)

Министър-председател Н. Мушанов: И той иска да стане мъченик! — Когато ораторът на тая група излезе на трибуната, той не каза нито една дума за България; той говори само за организацията на съветска Русия.

С. Даскалов (з): Даже в Китай ходи.

Министър-председател Н. Мушанов: Азъ казахъ, че не искамъ да споря за режима въ съветска Русия. Азъ искахъ да ми кажатъ, какъвъ е тѣхниятъ възгледъ и критика по дейността на правителството. Това тѣ не можахъ и не искаха да направятъ. Г-да! Азъ нѣма да отида да споря по това, какво става въ съветска Русия. За мене е интересно, като представител на правителството, какво е въ България и какво имаме да правимъ въ България. И мога да ги увѣря само въ едно — че пѣтътъ, който сме избрали, демократичниятъ пѣтъ, е по-правъ за всички ония слове и бедствувачи маси, които тѣ претендиратъ да представляватъ, и че свѣтътъ не тѣй лесно може да се реформира, особено социално. И ваши искрени хора даже, които нѣкога сѫ имали бѣлнове за осъществяването на една социална революция, която ще може да даде и свобода, и материални блага, признаватъ, че тѣ не се осъществиха. Бавно се измѣня свѣтътъ и бавно и последователно се спечелватъ придобивки било политически, било стопански. Азъ не зная, много спорове ще водимъ — нѣма защо да ги водимъ тукъ — но азъ смѣтамъ, че оня режимъ, на който сме поклонници, ще намѣри много повече вѣрни последователи въ страната. Надѣвамъ се даже, че ония млади хора, които мечтаятъ за новъ редъ на нѣщата въ свѣта, ще могатъ повече да намѣрятъ удовлетворение на своята съвѣст и своитѣ знания, усвоявайки демократичния методъ, отколкото нашия болшевишки методъ. Болшевишмътъ, г-да, това е диктатура на пролетариата. При него нѣма гражданинъ, а има продукти. Тамъ въ управлението на държавата се допускатъ само ония, които произвеждатъ — единъ материаленъ цензъ. Гражданинътъ го нѣма, той е унищоженъ. А тамъ, гдето нѣма гражданинъ, г-да, нѣма и свобода, тя е унищожена. Никого освѣтъ и човѣкътъ нѣма да се помирятъ съ единъ режимъ, когато моралното украшение на личността — свободата — се потъпква. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Това нѣма да бжде. (Възражения отъ работниците)

Председателствуващ Н. Захариев: (Звъни) (Къмъ работниците) Предупреждавамъ ви, г-да, да не прекъсвате г. министър-председателя.

Министър-председател Н. Мушанов: Свободата, г-да, е бѣлиятъ дробъ, чрезъ който диша демокрацията. Само чрезъ нея може да се развиватъ инициативи и да се подобрява постепенно материалниятъ халъ на човѣка. Ето защо ние, които се стремимъ постоянно да можемъ да съвѣстимъ свободата съ благосъстоянието, сме си въ правия пѣтъ. Вѣковетъ отъ миналото сѫ ни го доказали това. Диктатурата, г-да, нѣма да даде спасение на човѣчеството, освенъ ако не искате да унищожите човѣка като морална личностъ или да му създадете една единствена целъ въ живота — да яде, и то да яде по триста грама нормиранъ хлѣбъ, колкото яде днесъ работникътъ въ съветска Русия. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Х. Трайковъ (раб): Защо тогава не позволите на една делегация отъ работници и селяни да замине въ Русия да види на самото мѣсто тия нѣща?

С. Даскалов (з): Ще ви дадемъ възможностъ — идете! Шомъ давате толкова зоръ, ще ви натоваримъ на единъ вагонъ и ще ви изпратимъ въ вашата държава.

Министър-председател Н. Мушанов: Г-да! Не е въпросътъ тукъ за теоритични спорове, при които много може да се говори. Не ми е и тази задачата днесъ. Има други въпроси, съ които трѣбва да се занимаемъ. Съ това, обаче, което казахъ, азъ искахъ да отговоря на господата отъ лѣво, които постоянно тукъ ни говорятъ за единъ режимъ, който билъ обетованъ рай, където човѣкъ могълъ да намѣри своето щастие духовно, морално и материално. Г. г. народни представители! Нашето вѣрую, идеята на нашия съюзъ бѣ да гарантира на страната политически миръ. Азъ искамъ да обърна вниманието на Парламента върху другъ единъ фактъ, който не зная дали по-младитѣ схващатъ. Тукъ има много малко стари и побѣляли глави отъ миналото. Тѣ сѫ нѣколцина: четири—петъ въ тая срѣда (Сочи центъра); но тукъ (Сочи мнозинството) азъ вече почти не виждамъ отъ тѣхъ; а тукъ (Сочи работниците)

тѣ съвършено изчезнаха. Една съвършено нова генерация навлиза въ политическия животъ на страната. А тоя фактъ заслужава отбелязване. Начинътъ, по който ние ще съединимъ старитѣ политически генерации съ новото, което иде — това е единъ голѣмъ въпросъ на българската политика. Тоя въпросъ не е голѣмъ само за този кабинетъ, който управлява сега, а е такъвъ и за бждещия политически животъ въ нашата страна.

Азъ съмъ особено гордъ, че по-старитѣ дадохъ усилията си, наедно съ много други другари, за да можемъ ние да приобщимъ младитѣ политически генерации съ насъ, по-старитѣ, та да подедемъ новия животъ на България. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Ако човѣкъ въ природата може да наблюдава нѣкои явления, на които може да се любува, много по-мѣчно е да схване онова, което става въ обществения животъ. Позволете ми една поетическа фигура. Когато презъ мартъ виждате нѣкоя снѣжна купчинка да се топи подъ влиянието на пролѣтнитѣ лѣчи и отъ нея да се отдѣлятъ ручейчета, които подхранватъ и даватъ храна на кокичето — емблемата на пролѣтъта, която се ражда — азъ мисля, че всѣки може да се радва на туй явление, виждайки какъ зимата подхранва пролѣтъта. Сжщо тѣй, г-да, ние трѣбва да се любуваме и на този фактъ въ нашия политически животъ — че колкото стари сме останали въ политиката, ние ще искаме да предадемъ нѣщо отъ старата почтена и честна традиция на миналото на новото, на младото, за да можемъ да тръгнемъ по единъ еволюционенъ пѣтъ, а не съ скокове, защото обикновено политиката, г-да, скокове не търпи. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Азъ съ удоволствие отбелязвамъ този фактъ, който всички, които наблюдаватъ политическия животъ на страната, трѣбва добре да преценятъ.

Вижте народнитѣ представители отъ Земледѣлския съюзъ — почти $\frac{1}{4}$ отъ тѣхъ сѫ за първи пѣтъ депутати, нови хора тукъ. Отъ народнитѣ представители отъ Либералната партия само единъ-двама сте виждали тукъ въ миналото — всички други сѫ отъ младата генерация, нови хора. Отъ депутатитѣ отъ моята партия повече отъ $\frac{3}{4}$ сѫ съвършено нови хора тукъ. А и въ тая срѣда (Сочи опозицията) навредъ виждамъ млади хора. Три четвърти отъ Парламента сѫ все нови хора. Това е новото, което трѣбва да приобщимъ, да съединимъ по единъ традиционенъ пѣтъ съ старото. Младото трѣбва да вземе отъ старото опита, умението и чистотата, каквито то има, за да създаде въ нашата страна една политическа сила, която даде своята енергия и своитѣ разбирания на времето, и ни подтиква къмъ извършването на народополезни дѣла. Малъкъ фактъ ли е този, г-да, за онѣзи, които сѫ живѣли 30 години политически животъ въ България, и които сѫ изживѣли всичкитѣ му бури и страсти?

Г-да, това е все съ огледъ на политическия миръ, който искаме да установимъ, за да поставимъ здрави устои на бждещото на тая страна и за да не гледаме вече народа раздѣленъ на два фронта: едни съ кама въ рѣка да следятъ другитѣ, за да имъ я забиятъ въ гърба. Единъ народъ при такива фронтове и разцепления нѣма бждеще. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Фактътъ, че въ всички групи въ Народното събрание има представители на младитѣ генерации доказва, че действително нѣщо ново и сериозно е направено въ тази страна.

Все съ огледъ на политическия миръ, г-да, азъ идвамъ да засегна и единъ другъ въпросъ. Това е въпросътъ за амнистията, която трѣбва да се даде.

Днесъ навредъ се говори за амнистия. И нѣма нищо чудно въ това. Амнистията, г. г. народни представители, е единъ държавнически актъ. Амнистията не е милосърдие. Много погрѣшно се мисли, че тя е милосърдие. Милосърдието е изпълнение на една християнска длъжностъ, амнистията е удовлетворение на държавни интереси. Азъ въ миналото много пѣти съмъ говорилъ на тая тема, и ми се струва, че съ това, което ще кажа днесъ, нѣма да опровергна онова, което съмъ говорилъ.

Амнистията замѣства често пѣти наказанието. Ако ли наказанието има за целъ да извади отъ срѣдата на обществото пакостнитѣ и негодни да живѣятъ въ общежитието хора, амнистията има за целъ да възвърне въ обществото онѣзи, отсъствието на които би предизвикало бунтъ въ съвѣстѣта на обществото. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) И азъ съмъ казвалъ, че често пѣти амнистията може да има цѣлбодно действие може би по-голѣмо, отколкото наказанието.

Но, г-да, споредъ менъ чрезъ амнистията се задоволяватъ само държавни нужди. Тя не може да бжде отдѣлена отъ народната съвѣст и особено отъ общественото мнение, което е толкова промѣнливо по отношение политическата престѣпност. Никоя друга престѣпностъ не е толкова относителна, колкото политическата престѣпностъ. Днешниятъ

герой утре е предател и обратно; днешният предател, ако остане живъ, да не е убитъ, утре е герой.

Г. Костовъ (раб): Така и Вие утре ще бъдете на подсъдимата скамейка предъ народния съдъ.

И. п. Рачевъ (з): И вие да сте съдии!

Министър-председател Н. Мушановъ: Следователно, въпросът за амнистията е единъ въпросъ, който е тѣсно свързанъ съ общественото мнение и съ обществената съвестъ въ даденъ моментъ.

Г-да, амнистия трѣбва да се даде. Следъ събитията, които се разиграха въ нашата страна, следъ тази еволюция на общественото мнение, на обществената съвестъ, която ние дължимъ да следимъ, амнистия трѣбва да се даде. Но въ какви граници ще може да се даде, ...

Г. Костовъ (раб): Пълна и безусловна. Това е волята на цѣлия български народъ.

И. п. Рачевъ (з): Тогава вие не ще има за какво да говорите.

Министър-председател Н. Мушановъ: ... дали въ по-широки или въ по-тѣсни — това, г-да, ще видимъ, когато обсъждаме този въпросъ и когато ние съ най-чисто сърдце и съ най-чисти помисли, ...

С. Даскаловъ (з): И съ здравъ смисълъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: ... ще искаме да я дадемъ, тъй както днешното време и обществената съвестъ изискватъ. Но ние ще се пазимъ, г-да, да вкараме въ нашата срѣда хора, които утре ще ни заставятъ да построимъ телни мрежи, за да можемъ отново да се боримъ съ тѣхъ, ще се пазимъ да вкараме онѣзи, които сѣ подлагали бомби подъ днешния демократически режимъ или онѣзи, които искатъ да унищожатъ държавата.

Д. Икономовъ (раб): Като Оббовъ ли?

Министър-председател Н. Мушановъ: Тамъ нѣма да отидемъ. Нѣма защо ние отново да искаме унищожаване на теленитѣ мрежи; на това, собствено, нѣма никога да се отдадемъ.

Нѣкой отъ работницитѣ: Визира ли се Александъръ Оббовъ?

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Азъ завършихъ съ тоя въпросъ. Искатъ да ви кажа и по него нѣколко думи, съзнавайки, че въпросътъ не е изчерпанъ и че законопроектътъ, който ще има да ви поднесе правителството, ще бѣде много добре обсъденъ отъ васъ.

Когато се качи на трибуната първиятъ ораторъ отъ опозицията — г. Цанковъ — той започна речта си съ следнитѣ нѣколко думи: (Чете) „Никоя власт не е поемала управлението въ по-тежки дни, отколкото сегашното правителство. Ето, азъ, вашиятъ противникъ, съмъ готовъ това да призная“.

Нѣкой отъ работницитѣ: Значи между васъ нѣма голяма разлика.

Министър-председател Н. Мушановъ: Нѣма нужда азъ да доказвамъ, че ние поехме управлението въ много тежки дни: единъ отъ противницитѣ, който тукъ искаше да бѣде обективенъ, го каза вмѣсто насъ. То има толкова по-голямо значение, че се казва отъ единъ противникъ. И действително, г. г. народни представители, ние поехме управлението въ тежки дни.

Нѣкой отъ работницитѣ: Той не ви е противникъ.

И. п. Рачевъ (з): Не сте правъ. Политически противникъ е.

Министър-председател Н. Мушановъ: Ние се стремимъ да създадемъ политически примѣръ. Но ние живѣемъ, г-да, при едно тежко стопанско положение. Нѣма човѣкъ отъ тѣзи, които говориха отъ тая трибуна, който да не констатира тежкото стопанско положение — и не само на нашата страна. Имаше компетентни хора, които направиха екскурзия по цѣлия свѣтъ, за да ни докажатъ, какъ една стопанска разруха заплашва даже устоитѣ на

днешната, на съвременната държава. Азъ нѣма да отивамъ въ такива екскурзии, защото моята длъжностъ, като управникъ въ днешния день, е да погледна въ собствената си страна, за да видимъ, въ какво положение тя се намира и какъвъ цѣрър ние можемъ да употребимъ, за да излѣзе тя отъ това хаотично положение.

Нѣкой отъ работницитѣ: Само единъ е изходътъ...

Министър-председател Н. Мушановъ: Банална е станала истината, че въ България източникътъ на националното богатство, това е земеделскиятъ трудъ. И ако има нѣщо печално, и много печално, то е, че тѣкмо тоя трудъ се обезцени и че ние живѣемъ въ епохата, каквато никогажъ въ свѣта не се е случвала — на ниски цени на зърненитѣ произведения. И първата борба, която правителството трѣбваше да започне, то бѣше борбата съ тая беда — беда обща за цѣлия свѣтъ, но беда, която засегна особено България като земеделска страна.

Г. г. народни представители! Азъ нѣма да се връщамъ назадъ, за да ви говоря на тая тема, на която ви говорихъ вече при разискванията по новия законъ за закупуване и износъ на зърнени храни. Всегаки трѣбва да ви кажа, че правителството взе своитѣ мѣрки, държавата дойде да помогне на земеделското население и че тази помощъ, която държавата дава, възлиза на повече отъ 600—700 милиона лева, а сега, съ премията, която даваме на кукуруза, тази помощъ се увеличава още съ 150—200 милиона лева. Даването на тѣзи пари отъ държавата днесъ, въ тежкитѣ финансови години, които живѣемъ, сочи на една голяма загриженостъ на правителството къмъ земеделското население.

Съ монопола на търговията съ зърнени храни, който въведохме, се цели отъ друга страна пѣкъ да се засегне консоматорътъ въ България, за да може съ тая печалба, която ще получимъ отъ продажбата на хлѣба на по-висока цена, малко да облекчимъ товара, който държавата има върху себе си. И азъ ви казвамъ, че при тия противни интереси, които съществуватъ, ние искаме да прилагаме принципа на обществената справедливостъ: да подпомогнемъ нуждающия се земеделецъ, да закачимъ малко консоматора и, отъ друга страна, да намалимъ тежеститѣ, които държавата носи. Целта на туй правителство, което управлява днесъ, е да дири, собствено, една обществена справедливостъ, да урегулира различнитѣ интереси на разнитѣ съсловия и стопански категории; изъ тоя пътъ ние вървимъ. Ние не сме партизани на борбата на класитѣ, която нѣкои проповѣдватъ — ние сме партизани на сътрудничеството на класитѣ.

Г. Костовъ (раб): Вие провеждате класовата борба и класовата диктатура. На теория сте за демокрацията, а на практика — за диктатурата.

Министър-председател Н. Мушановъ: Всички мѣрки, които вземаме, иматъ за целъ реализирането на дѣло, на практика, това именно сътрудничество на класитѣ.

Да се впускамъ надълго да описвамъ бедственото положение на страната, г-да, е излишно. Все таки въ тѣжнитѣ дни, въ които живѣемъ, мога да ви кажа неприятноститѣ, негодитѣ, които има държавата. Извънъ нискитѣ цени на зърненитѣ храни, особено на житото, ние имаме много други земеделски продукти, които днесъ нѣматъ цена — и фасулътъ, и слънчогледътъ, и всички други земеделски продукти, особено тютюнятъ.

С. Даскаловъ (з): И гроздето.

Министър-председател Н. Мушановъ: И гроздето, но особено тютюнятъ. Това национално производство, което съставляваше почти 1/3 отъ нашия износъ, е въ тежко положение. Износътъ на тютюна е затрудненъ, цената му е намалена, а това е още едно ново бедствие за земеделското население въ страната.

Това сѣ факти, г-да, които ние констатираме, и които допринасятъ за влошаването на нашето стопанско положение. Нѣма такива гиганти, които само съ собствени сили биха могли да разрешатъ тоя въпросъ съ единъ замахъ. Неговото разрешение не зависи само отъ собственитѣ сили на нашия народъ, но и отъ отношенията, които ние имаме съ всички чужди държави, положението въ които също така е трагично, даже по-трагично отколкото нашето, и всички искатъ да ограничаватъ своитѣ разходи.

Всичката грижа на днешното правителство е да може да намѣри пласментъ на всички тия артикули и по този начинъ да се облекчи стопанската криза у насъ. Ние сме на

добър път, г. г. народни представители. Азъ не ща да ви говоря за проектираните мърки, които наскоро могат да станат факт, за да видите, че правителството не е пропуснало моментите, а е бързо. Но да оставим да дойдат фактите, за да могат да ги преценят и уважаемите противници от ляво. Стопанските отношения не само вътрешните народи, но и стопанските отношения между държавите сж се изменили не от днес и не от вчера, и въ света се възприе да не се прилага клаузата на най-облагодетелствуваната държава, а всичките търгове на пътя на преференциалните тарифи, като всяка една държава се стреми да контингентира, да съгласува производството и разходите.

За сключването на търговски договори, които трябва да уредят тая материя въ ново време, по-рано трябва да се предприемат мърки. Напротив, г-да, нищо не беше направено. И не само че не беше направено, но ние имаме заявления на чужди държави, които ни казват, че от дълги години сж подтиквали нашите правителства да сключат търговски договори, но нашите правителства не сж направили това. Ние сме на път да сключим търговски договори. Това ние трябва да направим, ако желаем да уредим нашите търговски отношения съ всички държави, съ които ни свързват интереси.

Б. Смилов (нац. л. о): Да се уреди и тарифата.

Министър-председател Н. Мушанов: Въпросът за тарифата също е много важен и ние сме на път и него да уредим. Но, г-да, въпросът сж по-сложен. Азъ чухъ, ако се не лъжа, пакъ от г. Смилов да казва, че няма по-лесен начинъ за поевтиняване на живота от намаляването на митата. Това е най-лесното и най-радикалното, г-да, ако този въпрос самъ по себе си не беше свързанъ съ много други въпроси. Въобще, азъ няма да навлизамъ въ детайлно дебатиране на тия въпроси — ще дойде време да дебатирате по тях — но искамъ да ви кажа, че ние дойдохме въ такова време, когато, поради оставянето неразрешени маса въпроси, България действително се намира въ най-голяма нужда да може да пласира някой отъ земеделските си произведения.

Въ този път сме тръгнали и ще работимъ, но азъ съмъ убеденъ, че сериозните хора, които критикуватъ правителството, ще разбератъ, какво въ 3 месеца ние не можемъ да разрешимъ всички тия сложни въпроси, свързани не само съ нашето лично желание, но свързани повече съ отношенията, които ние трябва да имаме съ чуждите държави.

Г-да! Вториятъ въпросъ, който е важенъ и по който почти има единогласие на всички представители въ Парламента, е този, че, за да можемъ да облекчимъ някакъ си участъта на земеделското население, което трябва да продава продуктите си на низки цени, трябва да понижимъ цените и на индустриалните артикули, отъ които много то има нужда. Ето още единъ голъмъ въпросъ, г-да. Той не е само нашъ, български въпросъ, той е световенъ въпросъ. Навредъ държавите се стремятъ да понижатъ цените на индустриалните артикули съобразно съ ония на земеделските артикули. Но това не може да стане, г-да. Ние опитахме една мърка. Азъ виждамъ атаките, които ни се отправиха отъ няколко мѣста. Ние сами забелязахме неудобствата на тая мърка. Защото да не се забравя, че много е сложна процедурата, а особено е тежко, когато държавата ще трябва да регулира цените на известни предмети. Въ чужбина, г-да, на много мѣста опитаха тая процедура, но нямаха добри резултати. Ние не смѣтаме, че съ тази мърка ще можемъ да разрешимъ всички стопански проблеми въ нашата страна, но всетаки, г-да, намъ не ни липсва добра воля да искаме да покажемъ, че тамъ, където се констатира прѣкомѣрни печалби, индустриалните трябва да понемалатъ печалбите си малко, за да дадатъ доказателства, че всички въ тия тежки дни трябва да понесатъ известно ограничение.

Но, г-да, азъ не съмъ отъ тѣзи песимисти, които смѣтатъ, че тая мърка няма да даде никакви резултати. Азъ бѣхъ казалъ по-рано, казвамъ и сега, че само отъ нормирането на два артикула — захарта и цимента — българското стопанство, българскиятъ консоматоръ ще иматъ 100 милиона лева по-малко разходъ, отколкото биха имали при старите цени.

Б. Смилов (нац. л. о): Ще ги дадатъ за хлѣбъ.

Министър-председател Н. Мушанов: Много семплично. Азъ искахъ да кажа, че правителството има за целъ, собствено, доколкото се може, да ограничи тия пе-

чалби и да намали цените не съ огледъ да унищожи индустрията, но съ огледъ да докараме една относителна справедливостъ въ стопанските отношения у насъ. Азъ зная, г-да, трудностите повече отъ васъ. Азъ зная, напиратъ, и протестите, които се правятъ отъ ония, които произвеждатъ било солъ, било петролъ, артикули отъ първа необходимостъ. Зная някои неправди. Искамъ да направимъ ревизия, за да докажемъ и на външния святъ, че ние не сме страна, която иска да прави конфискации или да пѣди чуждестранните търговци, но всетаки искаме да постигнемъ известна справедливостъ въ стопанските отношения, както става въ цѣлия святъ, и че ако има засегнати материални интереси на чужденци, то е само за да ги накараме да съдействуватъ за смекчаване стопанската криза.

В. Домузчиев (нац. л. о): Да ги подведемъ подъ наши условия.

Министър-председател Н. Мушанов: Но най-трудното е, че е възможно да се приложатъ тия мърки на практика. Досега имаме 500—600 общини, които можахъ да приложатъ тия нормировки на цените. Да не казвамъ имена на градове, но имаме още села, където не сж помислили даже да избератъ комисари. Г-да! Тамъ има едно неудобство, че комисарствата, по закона, сж подведомствени на общините, а вие знаете, че властта на държавата надъ общините, въ тая областъ, е много слаба. Има често пѣти зла воля някъде, където, може би, за да се компрометира властта, не само че не се изпълнява законътъ, но, напротивъ, даватъ се по-високи нормировки, отколкото бѣха по-ранните цени. Но, г-да, тия неудобства азъ искамъ да посоча набързо. Искамъ да констатирамъ, че въ туй отношение ние сме тръгнали въ този път и отиваме още по-нататъкъ. И може би не за въ полза на консоматора, но за въ полза на фиска, ние сме на път да увеличимъ съ 20% адвалорните мита, не да увеличимъ цените за консоматора, но да можемъ да вземемъ оная свръхпечалба, която държавата счита, че е справедливо да вземе отъ индустриалца. И отъ тамъ министърътъ на финансите смѣта, че може да вземе доста добъръ приходъ за държавното съкровище.

Както виждате, г-да, нахвърлямъ ви бѣло само тия няколко думи, за да ви уверя, че правителството мисли по тия въпроси и че иска да направи всичко, каквото е възможно да се направи въ тия три-четири месеци откакъ с поело управлението.

С. Даскалов (з): И то действува.

Министър-председател Н. Мушанов: Това го казвамъ особено на уважаемите ни противници, отъ които получихме едно тежко наследство. Тѣ самички казватъ, че ние дойдохме на власт въ най-тежки времена и следователно тѣ трябва да бждатъ по-снизходителни и трябва да признаятъ, че презъ тия 3—4 месеца ние сме направили всичко онова, което е било възможно да се направи.

Г-да! Азъ се надѣвамъ, че ще дойдатъ по-щастливи дни, щомъ вървимъ въ пътя, въ който сме тръгнали, особено — както се надѣваме — ако сполучимъ да продадемъ изгоднo събраните на складъ храни, които възлизатъ на 200 милиона килограма. Това е, както казахъ, една голѣма спяща златна девиза. Ако ние реализираме износа на това жито, ще можемъ да получимъ стотици милиони лева чужда валута и така ще можемъ да подобримъ положението си. Ние имаме щастieto — нека да не кажа предвидливостта — да задържимъ тия храни до днешния моментъ. Сега вече има едно повишение въ цените имъ, което ще даде една разлика отъ десетки милиони лева въ полза на държавата. Ще се стремимъ да изнесемъ тия храни. Има държави благосклонни къмъ насъ, съ които сме въ добри отношения и съ които се мжчимъ да бждемъ въ по-добри отношения, за да могатъ да ни подпомогнатъ въ тия отношения и за да можемъ да разрешимъ по-безболезнено тия въпроси. Но това сж въпроси на бъдещето.

В. Домузчиев (нац. л. о): Има ли сключени сделки?

Министър-председател Н. Мушанов: Днесъ дирекцията продава ограничени количества отъ 5 до 8 милиона килограма на денъ, защото всичкото наведнѣжъ не може да се хвърли на пазара.

В. Домузчиев (нац. л. о): Сиречь, да се изнесе.

Министър-председател Н. Мушанов: Това би понижило цените. Въ това отношение ние имаме една здрава политика и азъ се надѣвамъ, че ще можемъ да сполучимъ. Нека пакъ повторя, г-да, че трябва да се поклонимъ на тая

народъ, съ тъй здравъ смисълъ, който направи на държавата единъ негласенъ заемъ отъ 400 милиона лева, като даде хранитѣ си на кредитъ. Това важи за търговцитѣ и за земледѣлцитѣ. Държавата не имъ е платила стойността на тия храни. Едно таква довѣрие отъ страна на народа къмъ държавата, при тая разруха, която съществува, трѣбва да ни радва. Азъ отбелязвамъ тоя фактъ съ особена гордостъ, защото това не е шега — да може държавата да създаде довѣрие у своя подданикъ къмъ себе си, та той да даде хранитѣ си на вѣра. Такова е положението. И първата ни грижа, г-да, е също тъй да можемъ да намѣримъ срѣдства да изплатимъ ония суми, които се дължатъ на населението — не само него да задоволимъ, но и да повишимъ неговата консомативна способностъ, за да може то да излѣзе на пазара и да раздвижи малко развѣната въ тая страна. Та, г-да, всички тия въпроси сѣ свързани. Намъ не е липсвала никога волята да работимъ въ туй направление и мога да ви увѣря, че ние хранимъ надеждата за по-добри дни.

Г-да! Ако въ общи черти ще трѣбва да се спра и на въпроса за положението на Народната банка и на нашитѣ дивизи, то ще трѣбва да кажа следното. Въ тая областъ уважаемиятъ колега г. Молловъ направи нѣколко критики. Мѣрките, които се взеха за защита на девизитѣ, сѣ мѣрки, които сѣ наложили отъ самото време и тѣ бѣха взети отъ всички държави. Ние трѣбва да бнимъ, и Народната банка, днесъ особено, трѣбва да има контролъ върху вноса, за да можемъ да гарантираме девизата, и чрезъ нея — стабилността на българския левъ. Азъ ви увѣрявамъ, че положението на българския левъ е много по-стабилно, отколкото положението на валутитѣ на много голѣми държави. Имаме примѣръ, г-да. И ми се чини, че отъ день на день положението се подобрява. При тоя здравъ смисълъ на нашия народъ, при спокойствието, съ което той преживява коизата, и при довѣрието, което той дава на държавата, мене ми се чини, че нашата държава ще бѣде първата, която най-лесно ще може да изживѣе кризата, която бушува въ цѣлия свѣтъ. (Ръжкоплѣскания отъ мнозинството) Но за това трѣбва търпение и довѣрие. Азъ не казвамъ, че днитѣ, въ които живѣемъ, не сѣ мжчни. Азъ знамъ, че има министри, които денонощно мислятъ върху тия въпроси и надеждатъ всѣкидневенъ мѣрките, които се измѣнятъ съобразно мнѣнитѣ се обстоятелства въ свѣта. Но азъ искамъ да ви докажа, че и правителството е стреснато, че хората, които управляватъ, блятъ върху разрешението на тия въпроси, тѣ всѣкидневенъ се стремятъ да не се изпълзватъ тия въпроси изъ рѣшетѣ имъ. Ето, тукъ ще трѣбва да отговоримъ на г. Молловъ, който ни отпрати упрѣка, че не сме се сѣтили за германскитѣ марки, когато, напротивъ, Българската народна банка първа се е намѣсила по тоя въпросъ, за да го увреди. И азъ съмъ доволенъ, че г. Молловъ, следъ единъ разговоръ, който е ималъ съ хора на банката, е разбралъ, че действително е билъ подведенъ отъ нѣкого и че не е билъ правъ, когато твърдѣше тукъ, противното.

Г-да! Действително положението на Българската народна банка е трудно. То бѣше трудно и когато дойдохме на властъ и заварихме отъ двата заема — бѣжанския и стабилизационния — отъ 5 милиарда лева чужда валута, само 128 милиона, които не бѣха изразходвани. Г-да! Въ разстояние на 3 години можахъ да се изчерпятъ девизи за 5 и половина милиарда лева отъ заемитѣ, направени въ чужбина! Азъ си спомнямъ критиката, която бѣ направена на времето по стабилизационния заемъ тукъ не само отъ насъ, които тогава бѣхме въ опозиция, но особено отъ г. Мишайкова, отъ крилото на г. Цанкова, който навремето взема думата, при разискванията по тоя заемъ, и предсказва — нека го кажа това тукъ съ уважение къмъ тѣхъ — че съ начина, по който се управлява, при това разсточителство, при невзмане мѣрки за запазване на тия девизи, тѣ за 3 години ще се стопятъ. И се стопиха, г. г. народни представители. Само въ края на 1929 г. и въ началото на 1930 г. 2 милиарда лева и нѣщо чужди девизи се стопиха отъ вноса, който тогава се правѣше лудо, бѣха го допустнали безъ всѣкакъвъ контролъ. Поради това бѣха стопени тия девизи въ нашата страна. А сега какво искатъ отъ насъ? Въ 3 месеца, откакто управляваме, да възстановимъ това, което сме изгубили, да поправимъ грѣшкитѣ на миналото. Е, г-да, да бѣхме ние нѣкакви чародеи, не бихме спали нѣколко дни и нощи наредъ, за да се върнемъ къмъ миналото и да се избавимъ отъ сегашното положение. Но миналото отлетѣ, то си отиде. И затуй недейте мисли, че днешното мжчно положение, въ което се намираме сега, е създадено отъ насъ и не искайте отъ насъ тъй бързо да го изцѣримъ.

Азъ, г-да, също така нѣма да ви спомнямъ за първата криза, която имаме, преди днешната земледѣлска криза,

която съсипа много богатства въ нашата страна — а именно кризата отъ кредитната инфлация въ нашата страна. Тогава, пакъ поради това, че бѣше много широко около врата ни, всички искаха и имъ се даваха пари, докато стигнахме до единъ моментъ, когато паритѣ трѣбваше да се плащатъ, а нѣмаше възможностъ да се плащатъ, понеже вече бѣше настѣпила стагнация въ стопанския животъ. Тогава рухнаха много търговски къщи. Знаете колко стотици фалити имаше въ ония години. И може да се каже, че тогава бѣха дни — тѣ трѣбваше добре да се запомнятъ — когато бѣ покосена една много голѣма частъ отъ нашето търговско съсловие. Кредитната инфлация въ края на 1929 г. и въ началото на 1930 г. бѣше предшественикъ на стопанската криза, но тя, г-да, бѣше плодъ на голѣмата непредвидливостъ на тогавашното правителство. Тя бѣше също плодъ на голѣми грѣшки, на незаинтересованостъ навреме, когато имаме повече срѣдства, да стѣгаме, да пестимъ за по-лоши дни. Азъ съмъ говорилъ много пжти, и сега ще го кажа: здравето е най-нуждно на болния, когато той е боленъ, защото здравиятъ организъмъ само може да понесе болестта; единъ кекавъ организъмъ не може да устои на болестта, която го споветява. Ние сме въ положение на болестъ, и тѣкмо сега, въ това време, имаме нужда отъ много ресурси, за да удовлетворяваме нуждитъ на много стопански мѣроприятия, за да разрешаваме много стопански и социални въпроси, но сме безсилни да направимъ това. Заради туй държавитѣ се стремятъ да бждатъ силни стопански и финансово, та въ дни на тежка финансова и стопанска криза да могатъ да устояватъ. Ние сме болни — материално съсипани и финансово разстроени.

Нѣкой отъ работницитѣ: Преди изборитѣ не разправяхте така.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Имайте търпение малко още да почакаете, за да видите дали мѣроприятия, които искаме да реализираме, ще ги реализираме. — Но, г-да, най-лесно се струва всичко на човѣка, който не иска да се бори съ трудноститѣ. А политиката, собствено, е изкуство практически да осъществявашъ известни мѣроприятия при условията, при които работишъ. Политикътъ и архитектъ, който строи съ материала, който има подъ ръка — съ кирпичъ, съ тухла или съ бетонъ. Ние работимъ при всички тия условия, които имаме и съ всички сили, които имаме. Но имаме една гордостъ, г-да, и отсега да ви я кажа. Тя е, че искаме да си помогнемъ най-напредъ сами съ всички мѣрки, които ще вземемъ последователно, и тогава ще чакаме помощъ отъ вънъ, но не помощъ отъ вънъ, за да я изядемъ и да обвиняваме другитѣ, че сѣ виновни за това. (Ръжкоплѣскания отъ мнозинството)

Нѣкой отъ сговориститѣ: Ще трѣбва да сключимъ заемъ, както що направи Сговоритѣ!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Да сключимъ заемъ, г-да — ето още единъ въпросъ също така повдигнатъ въ речта на г. Молловъ. Азъ, г-да, отхвърлямъ категорично твърдението, че нѣкакъвъ заемъ ни е предлаганъ, при много добри условия, пъкъ Българската народна банка и българската държава сѣ го отхвърлили. И въ туй отношение съмъ убеденъ, че уважаемиятъ г. Молловъ, следъ срѣщитѣ, които е ималъ, е разбралъ въ какво състояние се състои работата — че ни сѣ предлагани чуждестранни заеми, краткосрочни срещу вариантъ на нашитѣ храни. Но подробнитѣ условия не сѣ искали още да ни ги кажатъ, при лихва отъ 5—6% — отъ Парижъ съобщаватъ, че ставатъ 7%; никакво сериозно предложение не ни е направено. Има сега такива, които се изучаватъ, било на комисионни начала, било като вариантъ кредитъ. При това, г-да, знаете всички по-добре отъ менъ, че никога не е имало по-неблагоприятни условия за заемъ отъ днешнитѣ. Че нѣма да се откажемъ отъ временна парична помощъ, това е вѣрно, но никога, г-да, нѣма да искаме да продадемъ бждещето на България на зелено, за да преодолѣемъ временнитѣ си нужди, защото сме убедени, че съ спестовността, за която ще ви говоря, както и съ мѣрките, които вземаме и съ новитѣ приходи, които се създаватъ, мжчно, може би, но съ мжка ще искаме да победимъ и да облекчимъ положението на нашата страна. (Ръжкоплѣскания отъ мнозинството) Така че не е вѣрно, че нѣкой ни е предлагалъ заемъ, пъкъ и нѣма такива хора, които биха искали да предлагатъ на България заеми при днешнитѣ тежки условия и при такава висока лихва, каквато е тя сега въ чужбина.

Г-да! Искамъ да кажа нѣколко думи и по финансовото положение на страната. И тукъ съмъ улесненъ. Нѣма нѣкой отъ уважаемитѣ г-да, които взеха думата отъ трибуна, да не ни каза, че то е много тежко. Когато ние

дойдохме на власт при един дефицит от миналия бюджет от един милиард и 300—360 милиона лева, ще признаете всички, че положението ни не е цвѣтуще. От друга страна, стопанското положение, за което аз ви нахвърлих само няколко черти, а вие подробно го изнесохте тук от трибуната, несъмнено се отразява и върху приходите на бюджета. Съ горест трябва да констатирам, че бюджетните приходи от данъци намаляват, сж по-малки, отколкото бѣха миналата година. Щом е така, естествено е, че положението е трудно. Тук, г-да, трябва да ви кажа — нѣмам толкова енергични и силни думи — за оная пакостна пропаганда, която се носи нѣкъде въ страната: да не се плащат данъци. Уважаеми г-да! Нѣма по-голяма пакост за държавата от тази, да се приучва българският гражданин да не плаща данъци.

Д. Икономов (раб): (Казва нѣщо)

Министър-председател Н. Мушанов: Вие виждате за къде се отправят моите думи и искате да ви търпим! Ами че това е предателство!

Д. Икономов (раб): Ние не сме казвали това, а вашите ортаци. (Сочи земеделците)

Министър-председател Н. Мушанов: Напротив, навред го казвате.

Х. Чолаков (з): Не е вѣрно! Никой не е казвал това.

Р. Рангелов (раб): Защо българският селянин и работник да плаща, когато получава 12 л. надница?

Председателстващ Н. Захариев: (Звъни)

Министър-председател Н. Мушанов: Недейте го усуква.

Р. Рангелов (раб): Точно така е, както го схващаме ние.

Г. Костов (раб): Държавната каса е празна, ама тѣхните каси (Сочи сговористите) сж пълни.

Председателстващ Н. Захариев: (Звъни)

Министър-председател Н. Мушанов: Аз схващам така тѣзи агитации за неплащане на данъците от страна на гражданите. Все едно и също е: гражданинът на фронта да остави неприятелът да влѣзе въ собствената му земя, или се агитира гражданът да не плащат данъци. То значи, г-да, държавата да рухне от вътрешно предателство. Когато такива агитации се вършат днес въ една демократична държава, какъ тая държава ще може да задоволява особено стопанските и социални нужди, които днес сж легнали на нейния грѣб? Днешната държава, собствено демократичната, трябва да бѣде пазена особено от по-бедствувачите, от по-слабите слоеве въ нея, защото тъкмо тѣ имат най-голяма нужда от държавата, като тѣхенъ закрилник. Тая държава не е аристократическа или въ рѣката на нѣкой абсолютен монарх; тая държава е народна държава. От тая държава, особено по нашите демократични възгледи, доколкото е държава на стопанска, на социална демокрация, ще искат слабите. Какъ днешната държава ще може да помогне на бедствувачето днес селско население или на други съ 700—800 милиона лева, ако не ѝ се плащат данъците? Къде сж ресурсите, къде сж източниците на тая държава, ако не въ доходите, които ще дадат самите граждани? (Възражения от работниците) Г-да! Нѣма по-пакостна пропаганда от тая, но тая пакостна пропаганда ще се разбие предъ здравата мисъл на българския народ.

Г. Костов (раб): Продават чергите и бакърите вече.

Министър-председател Н. Мушанов: Оставете тия банални истории! Ами вие взехте на селяните въ Русия всичките земи. (Възражения от работниците)

Г. Костов (раб): Вземат ги от помѣщиците тамъ и ги дадоха на селяните.

В. Домузчиев (нац. л. о): Г. министре! Какво вѣрно има въ слуховѣт, че правителството възнамѣрявало да внесе нѣкакъв законопроект за опрощаване 15—20—30% или 50% от частните задължения? Обяснете, защото това сковава цѣлия стопански живот въ страната и обмѣната.

Х. Трайков (раб): Щомъ тая държава има за целъ да покровителствува бедствувачите, какъ се е развило това бедствие?

Министър-председател Н. Мушанов: Г. г. народни представители! Партията, които управляват днес, излѣзоха предъ българския народъ съ една платформа. Тая платформа, която тѣ възвестиха предъ изборите, не бѣше една предизборна вѣдица. Платформата е изработена от партията, които смѣтаха, че ще могат да я приложат бидейки на власт. Често лжти стѣм казвал, потвърждавамъ и сега пакъ, че съ съдействието на моите другари ще се приложи платформата, която оповестихме. (Ржкоплѣскания от мнозинството) Въ тая платформа ние сме казвали, че трябва сериозно да се помисли за задълженията на земеделския народъ.

В. Домузчиев (нац. л. о): Защо само на земеделския народъ?

Министър-председател Н. Мушанов: Азъ чухъ речта на г. Цанковъ и на други, които, загрижени, мислят по този въпросъ. Това нѣма да бѣде само въ интересъ на длъжника — то ще бѣде въ интересъ и на кредиторите. Не се касае тукъ само до една категория, само за селяните, защото има длъжникъ земеделецъ къмъ, земеделецъ, селянинъ къмъ селянинъ, селянинъ къмъ еснафъ. Въпросътъ е много сериозенъ, и много пакостна е агитацията въ това отношение — да не се плащат дълговете. Съвремената държава, особено демократичната, е държава, която живѣе въ частно-правните си отношения само върху договора. Нѣма ли гаранция договора, който се сключва въ частно-правните отношения въ една държава, вие имате анархия — цѣлият режимъ е рухналъ. Ето защо всички тѣзи агитации, които се правятъ прибрзано въ това отношение, сж пакостни, най-пакостни за ония, на които се иска да се помогне. Защото разнебитването на кредита въ една страна, както сега става — популярните банки да не искатъ да даватъ кредитъ на земеделци, и земеделците да се оплакватъ, че не могат да получатъ кредити — това, господа, значи, вече да пресъхнатъ последните извори, откъдето всѣки нуждаещъ се може да взема кредитъ. А въпросътъ за кредита въ една страна, особена въ тежките дни, въ които живѣемъ, е единъ първостепененъ въпросъ.

Така че, тая пакостна агитация отива тъкмо противъ тѣзи, на които се иска да се помогне. Всичките въпроси трябва да дойдатъ на времето си. Азъ бихъ желалъ от тежкото положение, въ което сега се намираме, да се мине къмъ онова, въ което ще се оправимъ, отколкото да разнебитимъ сегашното, защото, разнебитено, то нѣма да ни даде основите да можемъ да направимъ нѣщо по-добро. Г-да! Не знаете, колко този въпросъ напакости на кредита вътре и вънъ. Вие знаете ли, че чужденците, които идватъ при менъ, искатъ да иматъ спокойствието навѣча въ туй отношение, че въ България ще се зачитатъ контрактите и че тѣзи агитации, които се правятъ, не сж дѣло на правителството?

Малко търпение, г-да. Нека уредимъ малко финансите на нашата страна, нека малко подобримъ стопанското положение. Всички тия въпроси се разрешаватъ съ пари, съ суми. И само когато стѣпимъ на краката си и имаме тия срѣдства, тогава ние трябва да прибѣгнемъ къмъ по-големите реформи, които сме начертали, които, г-да, както гледамъ и въ критиката от страна на опозицията, не търпятъ сериозни възражения. Ние сме си дали думата и ще направимъ туй, което сме определили. Но, г-да, тактътъ и умението въ политиката сж много по-ценни, отколкото всички теоритични разсѣждения. Съ смѣлостъ и непоколебимостъ ще вървимъ въ пътя си. Но, г-да, недейте да слагаме тръни на пътя си, недейте да го затрънваме сами, защото по този начинъ повече ще разрушимъ, отколкото ново да създадемъ.

Г-да! Все за заздравяването на нашето финансово положение се предприематъ редъ мѣрки. Нима мислите, че съ голямо удоволствие правителството реши да прибѣгне до намаляване на чиновническите заплати? Ние знаемъ, че тѣ се намаляха и по-рано; ние ще ги намалимъ наново — на по-големите повече, на по-малките по-малко. Едно обществено бедствие, г-да — нека потрѣта — трябва да се лѣкува отъ всички; трябва всички да понесатъ тежестите и ограниченията. И ще го направимъ. Примѣръ ни даде Негово Величество от висотата на мѣстото, на което стои; последваха го министрите, ще го последватъ всички. И съ туй действително ще можемъ да намалимъ малко разходния си бюджетъ. Ще има да съкратимъ служби — и ще

ги съкратимъ. Азъ знамъ, колко вкъ ще има по многото съкращения, които правимъ, но ще ги направимъ.

Г. Костовъ (раб): И повече детективи има сега.

Министър-председател Н. Мушановъ: Додето вие съществувате, и детективитъ сж нужди. (Ржкоплъскания отъ мнозинството. Възражения отъ работницитъ)

Г. Костовъ (раб): Безъ детективи демокрацията не може да живее.

Председателствуващ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министър-председател Н. Мушановъ: Да ви направя една изповѣдъ. Азъ бѣхъ решилъ да уволня всички окръжни полицейски инспектори; уволнихъ шестима, щѣхъ да уволня и другитъ осемъ. Ами вие като искате да се борите съ полицията, азъ да я ослабя ли? Вие искате да се хвалите, че сте обезоръжили полицията въ Джумая. (Възражения отъ работницитъ) Тя ще ви обезоръжава отсега нататкъ.

В. Домузчиевъ (нац. л): Нѣматъ куража да направятъ такава работа. Другъ я е направилъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Г-да! Правителството е решено да прибѣгне до съкращения въ разходитъ на държавата. А ние знаемъ, колко е трудно да стане това. Имаше примѣръ отъ бившия режимъ, който 8 години се канѣше да го направи и не сполучи. Лесно е, г-да, да се влачите по водитъ на частнитъ интереси въ България, а много е трудно, когато дойдете въ конфликтъ съ тѣхъ. Но ние имаме българската държава, която стои надъ интереситъ на всички и предъ интереситъ на която трѣбва да се прекланятъ всички.

Х. Трайковъ (раб): И интереситъ на капиталиститъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Въ това положение, въ което се намираме, стои и голѣмиятъ въпросъ за административното дѣлене на страната — не да се достигнатъ икономии, ами да може да се сложи административниятъ режимъ въ България, ако мога тъй да се изразя, на по-рационални основи. Но, г-да, това е сжщо въпросъ на проучване. Не е целта да рушимъ, да унищожаваме. Оня, който управлява, трѣбва да съизжда. А да се изучи въпросътъ: следъ унищожението на едни учреждения кой ще ги замѣсти, какви ще бждатъ отношенията на тия учреждения спрямо държавата, каква децентрализация или деконцентрация на службитъ трѣбва да стане — това е трудно. И азъ съмъ убеденъ, че ние ще можемъ да докажемъ, че сме се повече подготвили, защото още въ първото 6-месечие отъ нашето управление ще можете да видите онова, което нѣкои други сж го мислили по десетъ години. Ние сме решени съ колежитъ си да вървимъ въ този пѣтъ, сериозенъ пѣтъ, защото времнатата сж такива, че изискватъ по-смѣли и решителни мѣрки. (Възражения отъ работницитъ)

Г. г. народни представители! Ние имаме да разрешаваме единъ другъ много по-голѣмъ въпросъ, който отъ нѣкои се смѣта за много маловаженъ, който зае много малко време отъ дебатитъ. Това е въпросътъ за нашата образователна система, за нашитъ училища и нашитъ гимназии.

Б. Ецовъ (д): (Къмъ работницитъ) Я погледнете щастливиятъ руски народъ каква захаръ яде! (Показва едно парче черна захаръ) Кирпичъ ли е, или нѣщо друго, не се познава! (Възражения отъ работницитъ)

Х. Чолаковъ (з): Туткалъ!

Р. Рангеловъ (раб): Нека отиде една делегация въ Русия, за да види каква захаръ ядатъ тамъ.

Б. Ецовъ (д): Не виждате ли? Не Ви срамъ! (Глъчка)

Председателствуващ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Ние се оплакваме често отъ тежкото стопанско положение, въ което се намираме. Ние имаме да разрешаваме въ страната си единъ много тежъкъ проблемъ — проблема за нашето народно образование. Нѣма никой да се усъмни въ мене, че азъ съмъ иракобесникъ, или че не желая просвѣтата на българския народъ. Азъ съмъ далъ доказателства съ единъ законъ, който въ осно-

витъ си не е промѣненъ 25 години, че искамъ да се даде най-широка просвѣта на българския народъ. Основното образование, което трае до 14-годишната възраст на децата, трѣбва да се даде въ всѣко село — това е елементарния дългъ на държавата, която иска просвѣта за цѣлия народъ. (Ржкоплъскания отъ мнозинството)

Нѣкой отъ работницитъ: Гимназии, гимназии!

Министър-председател Н. Мушановъ: Гимназиитъ сж за всичкитъ онѣзи, които сж способни и годни за висша наука. На тѣхъ трѣбва да се даде гимназиално образование, а на беднитъ държавата е длъжна да помогне. (Ржкоплъскания отъ мнозинството) Но, г-да, ние се намираме въ едно много тежко положение. Погледнете Университета, който днесъ отказва да приема питомци, защото нѣма помѣщения, или защото не може да отговори на този напливъ, който идва отъ провинцията. Днесъ имаме 5.000 младежи, които следватъ висши училища. За менъ нѣма трагична сѣдба отъ сѣдбата на онзи младежъ, за когото родителитъ сж похарчили стотици хиляди лева, утре да се изправи предъ вратитъ на българската държава и заслужено да иска своя поминѣкъ, а тя да му откаже. Нѣма, казвамъ, по-голѣмъ трагизъмъ отъ този на единъ интеллигентенъ човѣкъ, завършилъ своето образование, човѣкъ съ младенчески пориви, съ желание да работи, съ идеализъмъ, който носи въ душата си, още отъ първия день да убиемъ всичкитъ му надежди. А ние сме предъ вратитъ на това зло, г. г. народни представители!

Азъ, като опозиционеръ, имамъ куража да поддържамъ много пѣти бившето правителство на г. Цанкова въ мѣркитъ, които искаха да взематъ. Но не можахъ да ги взематъ: осемъ години не ги реализираха. Единъ голѣмъ въпросъ е да се нагоди нашето образование съобразно новитъ нужди на нашия народъ. Никой не е противъ образованието, но, г-да, най-напредъ ние трѣбва да го съобразимъ съ нашитъ нужди, съ стопанския ни битъ, и съ туй да можемъ да поразклонимъ нашето образование и да направимъ неговитъ питомци да бждатъ годни за себе си и за обществото, въ което живѣятъ. Правителството възнамява да помисли сериозно по този въпросъ при бюджета, защото образованието е единъ отъ голѣмитъ въпроси, които сжщо не трѣбва да се разрешаватъ партизански, а трѣбва да се разрешаватъ съ огледъ на истинскитъ нужди на държавата и на нейното бждеще.

И. Лѣкарски (д. сг): Редакторътъ на „Училищно дѣло“ има по-други разбирания по просвѣтното дѣло отъ това, което Вие сега изказахте въ Парламента. (Възражения отъ мнозинството)

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. Лѣкарски! Осемъ години Вие бѣхте докладчикъ на бюджета по Министерството на народното просвѣщение! — Този проблемъ, г-да, не е партиенъ и партизански.

Г. Костовъ (раб): Класовъ проблемъ!

Министър-председател Н. Мушановъ: Той не е и класовъ проблемъ, защото българската държава най-много е помагала на беднитъ деца да се образоватъ.

Г. Костовъ (раб): Класовъ е.

Министър-председател Н. Мушановъ: Нѣма държава — повтарямъ това твърдо — която да е гледала тъй бащински върху всичкитъ деца на своитъ подданици, единно и равно, както българската държава, по отношение образователната система. (Ржкоплъскания отъ мнозинството) Една Франция отъ вчера иска да прокара единно училище, за да може да позволи на сина на работника да достигне най-висшето стѣпало на образованието.

Г. Костовъ (раб): Идете въ ректората да видите, кои иматъ достѣпъ — само децата на богатитъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Вие приказвате само приказки, г. Костовъ! Има нѣща, които човѣкъ не може да търпи, защото сж глупави. Ще бжде действително чудно даже за децата на работницитъ, които чуятъ тая дума на единъ приятелъ на болшевизма въ Русия, да казва, че българското бедно дете, не е имало достѣпъ въ българскитъ училища! Не Ви е срамъ!

Х. Чолаковъ (з): Въ Москва има 200.000 деца безъ подслонъ, които спятъ по мостовѣтъ. Що за деца разпра-

вяте? Вие убивате бащите им, а за деца разправяте. И за жени не бива да приказвате, защото най-големия престъпления върху жената са извършени в Русия.

И. Лъкарски (д. сг): 60% от децата в Русия не знаят какво е училище.

А. Капитановъ (з): Да възрази Петко Напетовъ, разбирамъ, но не и Костовъ.

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Моля ви се, г-да.

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Застъпвайки само тъй бързо по-обща въпроси, искамъ да завърша. Програмата на днешното правителство, възвестена в блоковата платформа, както и в тронната реч, е: политически мир, стопанско възстановяване и финансово оздравяване на държавата. В тия три посоки азъ съмтамъ — не за да умаловажа уважението оратори — критиките, които ни се направиха, не бяха големи, нямаше ги, защото сериозни хора у насъ се загрижиха за положението и държата цър за бъдещето. Ние сме в тая пжть и ще продължаваме да го следваме. И, при тия трудности и сложности на въпросите, явни и извесни на всички, нека съмтаме, че е една дългопобна демагогия. когато искат да узавят нашия кабинетъ съ туй, че той следъ три месеца не е реализиралъ цѣлата си програма. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Г-да! Азъ трѣбва да кажа нѣколко думи и за външната политика на днешния кабинетъ. Политиката, която се водѣ отъ г. Малинова, като шефъ на кабинета, е сжщата, която ще продължимъ и ние. Тя се изразява, г-да, в две думи: миръ и разбирателство съ всички. България се е отказала отъ да дрънка саби и да прави шумъ съ войнствени намѣрения. България има своите вътрешни рани, политически и стопански, които иска да лѣкува, както всичките народи. Тя желае миръ и разбирателство. Тя особено разчита на благосклонната поддръжка на великите сили, съ които е въ най-добри отношения. Въ сегашно време ние имаме нуждата отъ едно благосклонно отношение на великите сили къмъ насъ по много въпроси отъ политическо и стопанско естество. Колкото и да сме малки, обаче, колкото и да сме слаби, всегати и ние можемъ да допринесемъ нѣщо за оздравяване разнебитените основи на свѣта, за оздравяването на които основи е нужно сътрудничеството на всички.

Колкото, г-да, се отнася до Обществото на народите, нѣма защо азъ да казвамъ нѣкои излишни думи, тъй като, независимо отъ министрите на външните работи, или на кабинетите, които съ се редили тукъ, въ тая Парламентъ ние сме чували думи на почитъ и уважение къмъ тая новъ институтъ, на който човѣчеството и особено слабите съ възложили своите надежди. И азъ днесъ мога да повгоря онова, което много пжти съмъ чувалъ тукъ отъ моите предшественици на тая маса (Сочи министерската маса) опора и надежда на слабите е Обществото на народите. То е институция, която въ началото, може би, не е дала резултатите, които човѣчеството очаква, но то е нова институция, и съ постоянното подобрене на отношенията на народите, ние се надѣваме, че тая институция ще има да играе важна роль въ бъдеще и че тя ще може да разреши, чрезъ мирни срѣдства, много отъ ония въпроси, които въ миналото се разрешаваха само съ кръвъ и съ огнь.

Съ съседните намъ държави, г-да, ние сме въ добри отношения.

Ние сме въ приятелски отношения съ Турция.

Съ Ромъния, напоследкъ уредихме и последния споръ — вдигане секвестра върху имотите на нашите подданици — и съ нея други спорове за разрешение почти нѣмаме. Само напоследкъ нѣкои изстъпления, които станаха тамъ върху наши сънародници, върни подданици на ромънската държава, разтревожиха българската душа, и за това ние има само да тѣжимъ, вървайки все таки, че честните хора въ Ромъния, както и законите на тая страна ще могатъ да дадатъ възмездие, каквото заслужава всѣко едно посегателство върху човѣшкия животъ.

Съ Гърция сме въ преговори по оня голѣмъ и важенъ въпросъ — въпросътъ за конвенцията Молловъ—Кафандарисъ и репарациите. Споредъ една телеграма на нашата телеграфна агенция, днесъ г. Венизелосъ, министър-председател на Гърция, трѣбва да отговори на последните окончателни предложения, които ние направихме. До утре, може би, ние ще имаме известие по този въпросъ. Все таки надѣвамъ се, че въпросътъ е поставенъ въ до-

бъръ пжть и, ако ли има добра воля отъ страна на двете правителства да се спогодимъ на практическа основа само за тази година, въ каквато смисълъ бѣха препоръките на Обществото на народите, азъ вървамъ, не ние ще имаме успехъ. Колкото до другите въпроси, спорни между насъ и Гърция, относително естеството на спогодбата Молловъ—Кафандарисъ и относително възможността да стане компенсация на задълженията по конвенцията и репарациите задължения, тѣзи въпроси, по решението на Обществото на народите, се оставиха за разрешение отъ Харския съдъ, и нашата спогодба, която има да стане, съ чищо нѣма да предреша тия въпроси. Ние се надѣваме, г-да, че, ако тази спогодба се постигне, ние ще можемъ да влѣземъ въ разбирателство прѣко съ грѣцкото правителство, за да довършимъ уреждането на спорните помежду ни въпроси, които се влечатъ вече нѣколко години подъ редъ. Интереси стопански изискватъ тия спорни въпроси да се разрешатъ. Ние сме готови да ги разрешимъ, стига да има добра воля и отъ грѣцкото правителство, за да можемъ да заживѣемъ мирно и приятелски. да създадемъ нова ера за стопанските отношения между двата съседни народа. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

По отношенията ни съ нашата съседка Югославия. Ние даваме всички доказателства, откакто сме на власт, че ние желаемъ да живѣемъ въ миръ и разбирателство съ тая съседна и родствена намъ страна. Всички доказателства даваме, обаче оттамъ имаме постоянни оплаквания, че атентати, извършени въ Югославия, сж вършени отъ лица и организации, имащи огнището си у насъ и че ние трѣбвало да вземемъ мѣрки, за да изчистимъ това огнище. Дали сме доказателства, че не искаме да търпимъ и нѣма да търпимъ въоръжаване на чети въ нашата страна, които ще могатъ да нахърнятъ и нарушатъ спокойствието въ територията на съседното намъ кралство. Това е елементарна вежливост, елементарно правило на едно добро съседство. Но ние за невъзможното не можемъ да отговаряме. Тамъ, където ние сме въ невъзможност да направимъ нѣщо, тамъ не можемъ да отговаряме. Онзи денъ азъ имахъ единъ много приятелски разговоръ съ уважаемия пълномощенъ министъръ на Югославия, който ми казваше, че атентати, станали въ Югославия, сж разтревожили много срѣбското общество...

Х. Трайковъ (раб): Тѣ сж палачи.

Министър-председател Н. Мушановъ: ... и че най-после Югославия, може би, ще помисли единъ денъ да сезира съ тая въпросъ Обществото на народите въ идната сесия. Казахъ на уважаемия пълномощенъ министъръ, че усилията, които ние употребяваме за миръ и разбирателство, не би трѣбвало да ни доведатъ до тая край. Казахъ, че както сме вземали досега мѣрки, ще вземаме мѣрки и въ бъдеще, за да бжде действително гарантирано спокойствието на границата. Азъ съмъ убеденъ, какво правителството на нашата съседка има осезателни доказателства, че ние имаме тази воля.

В. Домузчиевъ (нац. л. о): Тѣхните искания надминаватъ нашите усилия.

Министър-председател Н. Мушановъ: Погрѣшно бѣше предадено въ вестниците, че уважаемиятъ г. Вукчевичъ ми билъ предалъ нота. Той не предаде нота; той ми прочете инструкциите на своето правителство, въ които се казва, че вече става тежко отгатакъ, въ съседната страна, да понасятъ тия постоянни сътресения, които се предизвикватъ отъ постоянните нахлувания у тѣхъ. Азъ дадохъ пълното наше увърение, че вземаме и ще вземаме всички мѣрки и нека иматъ въра въ днешното правителство, което не иска да влошава, а се стреми да подобрява отношенията съ съседното намъ кралство, толкова повече, че въ този моментъ искаме да започнемъ преговори за сключване на ветеринарна конвенция и на търговски договори. Даваме доказателства, че не желаемъ нови крамоли и раздори, а напротивъ — желаемъ едно стопанско сближение, за да подготвимъ пжтя за едно още по-близо приятелство.

И. Лъкарски (д. сг): (Казва нѣщо. Отъ мнозинството му възразяватъ)

П. Мърмевъ (мак): За да може да се създадатъ истински братски отношения между насъ и тая държава, неохотимо е българското население въ предѣлите ѝ да получи онова, което му даватъ договорите, по които българското правителство е страна и има право и дългъ да се намѣсва. Само когато се даде това, което предвиждатъ

мирните договори за българското население, само тогава ще има мир и разбирателство, добри отношения между нас и съседните държави, мир на Балканския полуостров.

Министър-председател Н. Мушанов: Г. г. народни представители! Азъ чухъ тукъ отъ трибуната речта на г. Мърмева. Азъ чувствамъ тъжата на българина, защото съмъ такъвъ, и често пъти отъ тая трибуна, като опозиционеръ, съмъ повдигалъ въпроситъ смѣло, и сега не ща да ги избѣгна. Въпросътъ за малцинствата, г-да, е единъ въпросъ, който особено тормози балканцитъ. Азъ следя съ особено, живъ интересъ онова, що става въ Цариградъ на втората балканска конференция; следя изявленията на всички и особено впечатление ми направиха изявленията на уважаемия турски министъръ на външнитъ работи, който, споредъ днешния бюлетинъ на Телеграфната агенция, казалъ следната фраза: „Малцинствата трѣбва да бѣдатъ третирани на равна нога съ мнозинствата. При това тѣ трѣбва да представляватъ приятелска връзка между нацията, къмъ която принадлежатъ, и мнозинството“. Това е една права мисль. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Вѣрно е, че ние си изпълняваме най-точно всички задължения по Ньойския договоръ. Вѣрно е, че българскитъ малцинства, които има въ съседнитъ държави, не сѫ тъй защитени, както се предвижда по договоритъ. Но, г-да, нашата целъ не е всѣки день да влошаваме отношенията съ нашитъ съседи, смѣтайки, че съ това ще можемъ да подобримъ положението на нашитъ сънародници. Напротивъ, нашата политика трѣбва да бѣде насочена къмъ премахване всичко, което може да породи раздори помежду ни, и затова трѣбва постоянно да развиваме и култивираме у насъ, въ нашия народъ, чувството на приятелство къмъ съседнитъ намъ народи. Защото приятелскитъ чувства, които постепенно се култивиратъ, сѫ най-нуждни за трагични дни, когато народитъ трѣбва единъ на другъ да си помагатъ. При днешното устройство на демократичнитъ държави, веднѣжъ народитъ спечелени за приятелството помежду имъ, правителствата лесно не могатъ да имъ измѣнятъ чувствата. Приятелството между съседни народи трѣбва да бѣде всѣкидневно култивирано, и затова ние сме решени да дадемъ доказателства, че нѣма да създаваме никакви прѣчки за постигане тая целъ. Нашето мнение, като български държавници, като знаемъ съдбата на народа си, не е да плашимъ нѣкого; ние не си правимъ илюзия, че ще можемъ съ нѣкакви кой знае какви бабаилѣци да разрешимъ въпроса за малцинствата. Напротивъ, ние трѣбва да се отдадемъ на вѣрната си въ обществената съвѣсть и разума у всички наши съседи, за да можемъ съ общи усилия да подготвимъ този въпросъ за приятелско разрешение, съ огледъ на бѣдещия миръ и разбирателство. Какво друго може да иска, г-да, единъ българинъ? Онзи день се чуха други думи и то на представители на народи, които сѫ победители. Трѣбва да сте чели речта на г. Мусолини, която той произнесе въ Неаполъ. Той излиза да казва, че договоритъ за миръ сѫ една отъ причинитъ за стопанската разруха на свѣта, че военнитъ дългове сѫ сѣщо една отъ причинитъ. Той излиза и казва това ясно и открито, но то нему прилича, защото той е победител, който има да разрешава голѣми въпроси.

Б. Смиловъ (нац. л. о): И Америка иска ревизия на договоритъ.

Министър-председател Н. Мушанов: Както знаете, сенаторътъ Бора издига гласъ за ревизия на договоритъ сега, когато г. Лавалъ, френскитъ министър-председател, е въ Америка.

Та, г-да, искамъ да ви кажа: въпроситъ живѣятъ, тѣ не сѫ заспали, тѣ не сѫ умрѣли, нито ще умре нѣкога човѣшката съвѣсть. Бѣха казали нѣкога, че договоритъ сѫ създадени, за да бѣдатъ тѣ измѣняни. Г-да, ние си имаме една нещастна съдба, създадена отъ мирния договоръ, който ни е наложенъ, въ който ни е наредена една конституция териториална и финансова. Все се надѣвамъ, че бѣдещето може да донесе съвършено друго разрешение на тия въпроси, които сѫ прѣчка за благоденствието на народитъ. Ние, като българи, живѣещи въ една малка страна, имаме само единъ дългъ: да не влошаваме отношенията си съ нашитъ съседи, а напротивъ — да се стремимъ чрезъ нашата политика, вътрешна и външна, да създадемъ условия за миръ и разбирателство съ тѣхъ. Нашитъ народни малцинства, които сѫ въ нашитъ съседни държави, не искатъ нищо друго, освенъ културнитъ си права. Азъ бихъ казалъ, че тоя въпросъ не е на политика, той е въпросъ на човѣщина.

В. Домузчиевъ (нац. л. о): Каквато липсва въ нашитъ съседи.

Министър-председател Н. Мушанов: Азъ мисля, че човѣшката съвѣсть ще разбере, и особено нашитъ съседни държави ще разбератъ, че нашитъ малцинства искатъ да имъ се даде само това, което договоритъ предвиждатъ.

В. Домузчиевъ (нац. л. о): Липсва човѣщина у нашитъ съседи.

Министър-председател Н. Мушанов: Нима мислите, г-да, че съ заплашванията и пертурбациитъ, които ще правимъ, ще се доближимъ по-скоро до целта, която гонимъ? Напротивъ, ние се отдалечаваме все повече и повече отъ тая целъ, все повече ще отдалечаваме разрешението на въпроса за нашитъ малцинства.

П. Мърмевъ (мак): Българското правителство има не само право, но и дългъ да протестира за неизпълнението на договоритъ за миръ, защото българското правителство е страна въ тия договори. Вие, г. Мушановъ, знаете, че г. Брианъ каза, че правата на малцинствата сѫ свещени и трѣбва да бѣдатъ зачетени.

Министър-председател Н. Мушанов: Г. г. народни представители! Азъ ще заключа.

Политиката на днешния кабинетъ е: миръ и разбирателство съ всички намъ съседни народи (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)...

Л. Станевъ (раб): Г. министре! Всички трудящи се въ България искатъ дипломатически връзки съ съветска Русия, а по този въпросъ Вие не казвате нищо. (Възражения отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министър-председател Н. Мушанов: ... и разрешаване на всички спорни въпроси, които имаме съ нашитъ съседи. Къмъ разрешаването на всичкитъ спорни въпроси ще вървимъ, г-да. Нека се надѣваме, че имаме право. Ние смѣтаме, че най-после правдата ще възтържествува въ международнитъ отношения, въ отношенията между държавитъ. При тая надежда азъ смѣтамъ, че споретъ, които имаме съ съседнитъ държави, ще бѣдатъ разрешени.

Л. Станевъ (раб): Дипломатически връзки съ Съветския съюзъ — това е искането на всички трудящи се въ България.

Г. Костовъ (раб): (Къмъ земледѣлцитъ) Това го искатъ и вашитъ хора съ резолюции.

Министър-председател Н. Мушанов: Г. г. народни представители! Азъ трѣбва вече да завърша речта си. Може би ще намѣрите, че въ моята и безъ туй дълга речъ не съмъ могълъ да отговоря детайлно на нѣкои въпроси, които бѣха сложени отъ нѣкои оратори на опозицията, но азъ смѣтамъ, че въ дебатитъ по отговора на тронното слово не може да се влиза въ голѣми детайли. Ще имаме случай при дебатитъ по бюджета да говоримъ отново по всичкитъ тия въпроси, защото тъкмо чрезъ бюджета правителството проявява своята политика. Въ дебатитъ по бюджета уважаемитъ представители на опозицията ще могатъ по-конкретно да критикуватъ нашата политика.

В. Молловъ (д. сг): Това е съвършено вѣрно. Ще чакаме.

Министър-председател Н. Мушанов: Г. г. народни представители! Завършвамъ. Още веднѣжъ ще кажа, че съмъ доволенъ отъ начина, по който се развива дебатитъ, защото въ тѣхъ се чувствувае загрижеността на всички народни представители за положението, въ което живѣемъ. Азъ бихъ направилъ позивъ предъ цѣлия Парламентъ, че въпроситъ, които имаме да разрешаваме, не трѣбва да ги смѣтаме, че сѫ въпроси партийни, на партитъ, които управляватъ. Днесъ имаме голѣми народни въпроси, които се слагатъ на разрешение. По една съдба се случи да ги разрешаваме ние. Азъ съмъ старъ политикъ и знаа, че въ миналото българитъ сѫ били единни само когато е трѣбвало да оплакватъ нещастнитъ събития, които сѫ ги сполетавали. Азъ сѣщо знаа трогателното единодушие на Българията, когато падне подъ робство и когато трѣбва да премахне гибелта, която е паднала върху нейната глава. Азъ въ този моментъ искамъ да се поучимъ отъ опита на

миналото, да посрещаме злото спокойно, гледайки го право въ очите и да вземем всички мърки да го предотвратим. Могат да плачат само жените, бабичките въ нещастията, които ги сполетяват. Политикът трябва да се реши съ всичката си смелост да посреще и предотвратява злините. Аз искам днес старата генерация, и особено новата политическа генерация, да поеме отговорности и да се бори за предотвратяване на злините. А частно на болшинството, изхождащо от четирите партии на блока, аз бих желал сплотеност и дисциплина.

Нъкой от работниците: Каквито то нма.

Министър-председател Н. Мушанов: Ние има да преживяваме тежки дни и ще ги преживедем. Имайте гордостта, че сте работили въ туй Народно събрание, въ тия тежки дни за България. Ако ли сполучим да преодолеем трудностите — а аз съм убеден, че ще сполучим — ние ще имаме удовлетворение на собствената си съвест, че сме изпълнили един дълг и сме спомогнали на отечеството си, на България да преживе трудните времена и че сме й осигурили едно щастливо бъдеще. (Бурни и продължителни ръкоплъскания от мнозинството и други)

Председателстващ Н. Захариев: Г. г. народни представители! Ще пристъпим към гласуване.

Който приема въ първо четене проектоотговора на тронното слово, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър-председател Н. Мушанов: Г. г. народни представители! Ще моля да се съгласите да гласувате по спешност и на второ четене отговора на тронното слово.

Председателстващ Н. Захариев: Който съгласни съ това предложение на г. министър-председателя, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. докладчика да докладва отговора на тронното слово на второ четене.

Докладчик Х. Манафов (д): (Чете)

„ОТГОВОРЪ НА ТРОННОТО СЛОВО

Ваше Величество,

Въ съгласие съ произведените на м. юний законодателни избори, Ваше Величество повърни управлението на страната на едно правителство, което изхожда из политическия сръд, посочени от народа.

Народното представителство има съзнанието, че новото правителство, удостоено и съ доверие на Ваше Величество, е изправено пред много трудни задачи от всички отрасли на управлението. За тяхното щастливо и полезно за България разрешение народното представителство е готово да му даде своето пълно съдействие.

Председателстващ Н. Захариев: Който приема въ първия пасаж, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Х. Манафов (д): (Чете)

„Ваше Величество,

При голмата свѣтвна стопанска криза, която така дълбоко е засегнала и въ нашата страна всички съсловия, а най-вече земеделското, поради силното спадане на цените на зърнените храни, необходими ще бъдат от страна на държавата големи материални жертви за подпомагане бедствувашите съсловия. Загрижено от това положение, народното представителство ще обсъди и одобри от друга страна и всички мѣроприятия, предложени от правителството, целящи да намалят загубите на хазната.

С. Пулевъ (з.—Ст.з): Следъ „зърнените храни“ да се каже „и земеделските произведения“.

Министър-председател Н. Мушанов: То се разбира.

Председателстващ Н. Захариев: Който приема въ втория пасаж, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Х. Манафов (д): (Чете)

Подпредседател: Н. ЗАХАРИЕВЪ

„Ваше Величество.

Необходимостта отъ уравнивяване на държавния бюджет и отъ оздравяване на финансите е очевидна. Народното представителство ще одобри една рационална дейност на правителството, която ще преследва постигането на тая цел.

Председателстващ Н. Захариев: Който приема въ третия пасаж, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Х. Манафов (д): (Чете)

„Ваше Величество,

Народното представителство намира, че подпомагането на бедствувашите производителни слоеве и на трудящите се е една належаща задача и въ това направление то ще даде пълна подкрепа на правителството за мърките, които ще бъдат предложени за реорганизиране и улесняване на земеделския и занаятчийския кредити, както и за една справедлива и енергична държавна намѣса за смекчаване остротата на класовите борби чрезъ едно ефикасно приложение на социалното законодателство.

Председателстващ Н. Захариев: Който приема въ четвъртия пасаж, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Х. Манафов (д): (Чете)

„Ваше Величество,

Народното представителство има пълното съзнание, че мирът и редът въ държавата сж необходимата предпоставка за провеждане на всички реформи, целящи намаляването на стопанската криза и изобщо преуспѣването на страната, и затова съ готовност ще съдействува на правителството въ усилията му за тяхното запазване съ всички законни срѣдства.

Председателстващ Н. Захариев: Който приема въ петия пасаж, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Х. Манафов (д): (Чете)

„Ваше Величество,

Народното представителство, въ името на добре разбраните наши национални интереси, ще подкрепи всѣка инициатива на правителството, която цели осигуряването на международния миръ, установяването на международно сътрудничество, както и поддържането и все по-голямото затвърдяване на добри междусъседски отношения и заякчаване приятелството ни съ Великите сили, отъ чието доверие и ефикасна подкрепа България има нужда.

Народното представителство сподѣля разбирането, че възможното по-скорошно справедливо ликвидиране на многото спорни въпроси, които стоятъ висящи между насъ и нъкои други държави, ще спомогне за постигане добри съседски отношения и приятелство съ Великите сили.

Да живѣе Негово Величество Царятъ!

Да живѣе Нейно Величество Царицата!

Да живѣе България!

Председателстващ Н. Захариев: Който приема въ шестия пасаж, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г. министър-председателят.

Министър-председател Н. Мушанов: Г. г. народни представители! Понеже остава да се гласува отговорът на тронното слово само на трето четене, моля да се съгласите да имаме заседание утре въ 9½ ч. сутринта, следъ което ще имаме една малка ваканция по случай предстоящите общински избори.

Председателстващ Н. Захариев: Който приема въ предложението на г. министър-председателя, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Днешният редъ за утрешното заседание ще бъде същият, като отговорът на тронното слово се постави на трето четене.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. 5 м.)

Секретаръ: ВАС. МАРИНОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ